

lets over de onwaardigheid naar het Nederlandsch regt

<https://hdl.handle.net/1874/261960>

I E T S
OVER DE ONWAARDIGHEID

NAAR

HET NEDERLANDSCH REGT.

AKADEMISCH PROEFSCHRIFT

NA MAGTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

D^r. A. F. W. MIQUEL,

GEWOON HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER WIS- EN NATUURKUNDE

Met toestemming van den Akademischen Senaat

EN

volgens besluit der Regtsgeleerde Faculteit

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

Doctor in het Romeinsch en Hedendaagsch Regt

AAN DE HOOGESCHOOL TE UTRECHT,

DOOR

EUGÈNE ALEXANDRE ÉTIENNE VAN DER KEMP

GEBOREN TE NAARDEN,

TE VERDEDIGEN

op Woensdag 1 Junij 1870 des namiddags ten 2 ure.

's GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF.

1870.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 309

LECTURE NOTES

BY

ROBERT H. DICK

AAN MIJNE MOEDER.

Het Romeinsche Regt ging aanvankelijk van het beginsel uit, dat ieder bij testament over zijne goederen mogt beschikken, zooals hij wilde: „*Uti legassit, ita jus esto.*” Reeds spoedig echter is men van deze bepaling der XII tafelen afgeweken. Die onbepaalde vrijheid om te testeeren werd door de Praetoren en eindelijk ook door JUSTINIANUS zeer aan banden gelegd. Het gevolg hiervan was, dat het kind voortaan gedekt was tegen willekeurige onterving. Was het door den vader voorbijgegaan, en stierf het vóór dezen, dan was het testament niet geldig (l. 7 D. de liberis inst. XXVIII. 2); overleefde het hem, dan had het de quaerela inofficiosi testamenti, en kon het testament doen vernietigen, namelijk, indien de reden, waarom het voorbijgegaan of ontferfd was, den regter niet gewigtig genoeg scheen. — De causae exheredationis waren niet wettelijk vastgesteld; de lex 3 D. de inoff. testam. (V. 2) zegt, dat de onterving meestal geschiedde, omdat de ouders hun kind van het een of ander verdacht hielden.

Wanneer de reden van onterving niet in het testament was vermeld, moest de ingestelde erfgenaam bewijzen dat er eene wettige reden bestond. En ook indien de reden in het testament was uitgedrukt, moest hij daarvan de gegrondheid

aantoonen. De suus heres had dus niet te bewijzen, dat er geene reden bestond, of dat de vermelde reden valsch was, ook al vorderde hij van den ingestelden erfgenaam de erfenis op; dus, al was hij actor in het proces. Dit strijdt niet met den regel: *actori incumbit probatio*. Die regel toch beteekent alleen, dat ieder, die iets beweert, dat beweren moet staven. De suus heres nu vordert de erfenis, omdat hij suus heres is, of liever, hij valt het testament aan met de *quacrela inofficiosi testamenti*, omdat hij zonder reden is voorbijgegaan of ontferd. Hij heeft dus alleen te bewijzen dat hij suus heres is. De reus, ofschoon deze qualiteit in hem erkennende, beweert, dat hij zich schuldig heeft gemaakt aan het een of ander vergriep jgens den erflater, en dat hij daarom ontferd is; het bewijs hiervan moet dus door den reus zelven geleverd worden.

Op grond inzonderheid van l. 28 C. de inoff. testam. (III. 28) meenen sommigen, dat de suus heres bewijzen moet, dat hij zich jgens den erflater altijd betamelijk heeft gedragen, maar VANGEROW ¹ heeft de onjuistheid dezer meening aangetoond en in het licht gesteld, dat de bedoelde wet den bewijslast niet regelt, on geheel anders verstaan moet worden. Ik houd mij te eerder aan het gevoelen van VANGEROW, omdat JUSTINIANUS in de 115de Novella c. 3 in fine uitdrukkelijk bepaald heeft, dat de ingestelde erfgenaam het bestaan van de redenen van onterving moet bewijzen.

Aan den regter was dus hier groote vrijheid gelaten: het beoordeelen van het gewigt der beweerde causae exheredationis stond geheel aan hem. Hierin nu heeft JUSTINIANUS door de 115de Novella c. 3, 4, 5 eene geheele verandering gebragt. Vooreerst wijst hij 14 wettige redenen aan, waarom de ouders hunne kinderen en 8, waarom de kinderen hunne ouders kunnen onterven; ten andere beveelt hij, dat in elk

¹ *Lehrbuch der Pandekten* 7^e Aufl. II. bl. 265.

bijzonder geval de reden in het testament moet worden uitgedrukt; en eindelijk bepaalt hij, dat bij overtreding dezer bepalingen niet het gehele testament, maar alleen de heredis institutio vervallen zal. Voor alle zekerheid bepaalde JUSTINIANUS tevens nog, dat de causae exheredationis van de 115de Novella uit geene andere wet mogten worden aangevuld.

Mag men daarom de hiergenoemde ook niet analogisch uitbreiden? VANGEROW (II. bl. 287) acht zulk een uitbreiding geoorloofd, maar ik ben van een ander gevoelen, omdat analogie bij het jus singulare uitgesloten is (Vgl. I. 141 D. de R. J.) en de redenen van onterving uitzonderingen zijn op den regel, dat kinderen en ouders over en weder elkander beërven.

Hij nu, die door den erfelater niet onterfd is, wordt erfgenaam, ook al had hij onterfd kunnen worden, als er ten minste geen reden bestaat, waarom de wet het nuttig en noodzakelijk oordeelt hem van de erfenis geheel of ten deele uit te sluiten. Die redenen kunnen wij in twee hoofdgroepen onderscheiden. De eene groep omvat hen, die onbekwaam worden genoemd; in de andere groep worden begrepen zij, die onwaardig zijn. Deze laatstgenoemde groep nu maakt het onderwerp van dit proefschrift uit.

De nieuwere wetgevingen komen alle hierin overeen, dat zij in sommige gevallen onwaardigheid hebben aangenomen.

De wetgever gaat bij de regeling der erfopvolging uit van het beginsel, dat de naaste bloedverwanten het meeste recht hebben op de erfenis, van welk beginsel hij alleen dan afwijkt wanneer het blijkt, dat de bloedverwant ongeoorloofde middelen in het werk heeft gesteld, om de erfenis vóór den tijd magtig te worden, of zich in andere opzichten bijzonder jegens den erfelater misdragen heeft. In die gevallen sluit de wet hem van de erfopvolging uit; met andere woorden, zij verklaart hem alsdan onwaardig, om zijnen bloedverwant te beërven. Daar die gevallen natuurlijk uitzonderingen zijn,

hebben alle wetgevingen ze met juistheid omschreven, zoodat niemand onwaardig is zonder bepaling der wet.

Het Romeinsche Regt heeft veel meer oorzaken van onwaardigheid aangenomen dan de latere wetgevingen. Moeten wij de reden hiervan met sommigen ¹ zoeken in de omstandigheid, dat het Romeinsche Regt het goed, dat aan den onwaardige zou zijn toebedeeld, aan den fiscus toekent, en dus aannemen, dat het den fiscus heeft willen bevoordeelen? Ik geloof het niet. Er is geene enkele reden, waarom er niet vele oorzaken van onwaardigheid zouden worden aangenomen. Er ligt zelfs een goed beginsel aan ten grondslag, want de erfgenaam wordt daardoor afgeschrikt van het kwaad. Dat het goed aan den fiscus verviel, berust alleen hierop: *quod poena unius non debet esse alterius praemium* (l. 15 D. de Seto. Sil. XXIX. 5) ².

Ook in den nieuweren tijd vóór de Codificatie moest men er bijna van zelf toe komen, om de gevallen van onwaardigheid tot in het oneindige uit te breiden. De regter ontmoette natuurlijk in de praktijk eene menigte gevallen, die, ofschoon niet in de wet voorzien, hem de onwaardigheid van den erfgenaam schenen te bewijzen.

Waar het Romeinsche Regt als de landswet of althans als subsidiair regt gold, moest hij zich natuurlijk daaraan houden; maar, waar het eenvoudig het gezag had der *ratio scripta*, van een voorbeeld van wijsheid en billijkheid, was hij er niet aan gebonden, en dan bestond er geen bezwaar, om onwaardigheid ook aan te nemen in gevallen, die buiten twijfel even gewichtig of zwaarder waren dan de genoemde ³.

¹ DURANTON, *Cours de droit français*, 4^e ed. 1844. VI. n°. 94 noot. DEMOLOMBE, *Cours de Code civil*. VII. n°. 217 seq. Edit. Belge.

² VOET, *Ad Pandectas* tit. de his quae ut indignis XXXIV. 9, n°. 1.

³ DE GROOT, *Inleidinge tot de Hollandtsche Regts-geleertheit*, II. d. 18.

Zoo kwam de regter er van zelf toe, iemand alleen daarom onwaardig te verklaren, omdat de goede zeden en de billijkheid dit eischten ¹.

Ofschoon men zich oudtijds hier te lande ook in deze leer aan het Romeinsche Regt hield, week men toch in een gewichtig punt daarvan af, door namelijk te bepalen, dat het goed, hetwelk den onwaardige ontnomen werd, niet meer aan den fiscus zou worden toegewezen, maar aan hem, die na den onwaardige het meeste regt er op had. In Friesland evenwel hield men zich ook hierin aan het Romeinsche Regt. DE GROOT ² vermeldt, dat in Holland het goed alleen aan de Graaflijkheid verviel, als iets heymelijks (d. i. langs een omweg) gemaakt was aan lieden, die zulks door de wetten niet beuren mogten. Maar v. D. KEESSEL ³ verzekert, dat ook dan zelfs de Graaflijkheid in zijn tijd het goed niet kreeg.

De bestaande onzekerheid omtrent de redenen van onwaardigheid hield op met de Codificatie. De regter mogt van toen af natuurlijk alleen de wet van zijn land tot den grondslag zijner beslissingen nemen.

De Code Napoleon wijst de verschillende gevallen, waarin iemand onwaardig is, met groote naauwkeurigheid aan. Alle uitbreiding daarvan is volstrekt verboden; het kan alleen de vraag zijn, hoever elk geval zich uitstrekt.

De Code kent geene onterving, en in zijn stelsel teregt, want het testament maakt geen erfgenaam. De wet kan dus niet bepalen, wanneer het den erflater zal vrijstaan, iemand, die hem anders beërven zou, van zijne erfenis uit te sluiten. Daar het testament aan niemand den titel van erfgenaam kan geven, kan het dien ook niet ontnemen. Deze reden

¹ DOMAT, *Les lois civiles*. 1723. I. Tit. 1, Sect. 3.

² t. a. p. d. 24.

³ *Theses selectae*. Thesis 333.

geldt voor ons recht niet, omdat het testament bij ons wel tot erfgenaam maakt. Waarom heeft men dan bij ons de onterving niet aangenomen, in navolging van het Ontwerp van 1820? Op deze vraag, die reeds in de Kamer gedaan werd, antwoordde de Regering ¹, dat, wanneer de natuurlijke erfgenaam zich had schuldig gemaakt aan de misdrijven bij art. 885 B. W. opgeteld, hij dan toch van de erfenis verstoken is. Eene geheele onterving is ook minder noodig, wanneer, zooals thans, de erfflater over zijn geheel fortuin beschikken kan, mits hij de legitime portie maar vrij laat.

Onze tegenwoordige wetgeving kent dus alleen onwaardigheid. Waarop steunt zij? Ieder wetgever volgt hieromtrent zijne eigene inzigten. De onze verklaart, volgens WEVE ², onwaardig zoodanige personen, „die noch wegens het belang van den Staat in het algemeen, of deszelfs burgers in het bijzonder, noch ter voorkoming van misbruik van de zwakte van geest des erflaters, maar alleen wegens het wigtig vermoeden van den tegenstrijdigen wil des laatsten, door den wetgever van de erfenis zijn uitgesloten.” Ik kan dit niet toegeven. Dit beginsel is welligt juist voor n°. 2 van art. 885, omdat het hier aan den erfflater wel niet mogelijk is, de onwaardigheid als zij bestaat, weg te nemen, maar hij (door den lasteraar tot erfgenaam in te stellen) toch voorkomen kan, dat deze onwaardig wordt. Ware de grond, door WEVE aangegeven, in het algemeen juist, dan moest de regel gelden: *praesumptio cedit veritati*, en hij zelf erkent, dat vergiffenis hier in de meeste gevallen niet baat. Ik acht het daarom juister te zeggen, dat onze wet in het algemeen hem onwaardig verklaart, dien zij in het belang der goede

¹ VOORDUIN, *Geschiedenis en beginselen der Nederlandsche Wetboeken*. IV. bl. 97.

² *Themis*. V. p. 400.

zoden en der openbare orde meent te moeten uitsluiten. Het geldt dus hier eene wetsbepaling, als waarvan art. 14 A. B. spreekt, waarop door geene handelingen of overeenkomsten inbreuk kan gemaakt worden.

De onwaardigheid moet alzoo wel onderscheiden worden van de onbekwaamheid. Onbekwaam toch is hij (zooals WEVER t. a. pl. p. 401 zegt) „die hetzij ten opzichte van een ieder of wel van slechts een' enkel' persoon, hetzij ten opzichte van de geheele nalatenschap of een gedeelte daarvan, bij de wet van het erfregt verstoken is in het belang of van den Staat in het algemeen, of wel van bijzondere personen, ten einde hen tegen de verkeerd geplaatste genegenheid van den erflater, of dezen tegen zijne eigene zwakte van geest te beschermen.”

Onze wet behandelt de onwaardigheid het eerst bij de erfopvolging bij versterf, in art. 885; daarna bij die ex testamento, in art. 959. Juist omgekeerd was het in het ontwerp van 1820. De Ontwerper volgde de beginselen van het Romeinsche Regt, grondde alle erfopvolging op den wil des erfaters, en liet de wet alleen uitspraak doen over den waarschijnlijksten wil, wanneer er geen uitgedrukte wil aanwezig was ¹. Het ontwerp behandelt dus het eerst de onwaardigheid bij de erfopvolging ex testamento en wel in de artikelen 1610, 1611, 1612, en verwijst daarna voor de erfopvolging bij versterf in artikel 1964 terug naar die artikelen 1610 en 1611.

Onze wetgever houdt zich meer aan het fransche wetboek. Ook hij maakt de erfopvolging bij versterf tot regel, maar wijkt toch aan den anderen kant aanmerkelijk van den Code af, daar hij eveneens aan het testament het vermogen toekent, om iemand tot erfgenaam te maken. Deze afwijking maakte eene nieuwe bepaling noodzakelijk. Dezelfde ratio legis

¹ Opheld. memorie bij 't Ontwerp van 1820. Editie van DE BOSCH KEMPER, bl. 12.

toch, die aan artikel 885 ten grondslag ligt, geldt evenzoo natuurlijk bij testamentaire erfopvolging; terwijl van eene analogische uitbreiding van dat artikel (het ligt in den aard der zaak) geen sprake kon zijn. Artikel 959 nu bevat die nieuwe bepaling, inhoudende dezelfde oorzaken van onwaardigheid als artikel 885, met uitzondering alleen van de poging tot ombrenging en het lasterlijk inbrengen van eene beschuldiging. Gaan wij thans de verschillende oorzaken van onwaardigheid na.

In de eerste plaats is onwaardig „hij die veroordeeld is, ter zake dat hij den overledene heeft omgebracht of getracht heeft om te brengen.” In het Romcinsche Regt vinden wij eene dergelijke bepaling. „Maxime vero,” zegt VOET (34. 9 n°. 6.) „indignus est, qui testatorem occidit aut id egit, ut per negligentiam moreretur.” Vgl. l. 3 D. de his quae ut ind. (XXXIV. 9); l. 9 D. de jure fisci (XLIX. 14) en l. 7 §. 5 D. de bonis damn. (XLVIII. 20).

Onze wet vordert veroordeeling wegens moord, niet wegens onwilligen doodslag. Er wordt wel in het algemeen gesproken van „ombrengen,” maar het spreekt wel van zelf, dat daarmede niets anders kan bedoeld zijn dan een moedwillig, opzettelijk om het leven brengen. Alle commentatoren stemmen dan ook hierin overeen ¹. Zoo is manslag bij noodweêr geen oorzaak van onwaardigheid. Evenmin Jure Romano. Zooals VOET ² terecht opmerkt, zijn de bepalingen omtrent de onwaardigheid strafbepalingen. Om die derhalve te kunnen toepassen, moet er schuld zijn, en bij noodweêr is geen schuld, want „*adversus periculum naturalis ratio permittit se defendere.*” Vgl. l. 4 pr. D. ad leg. Aq. (IX. 2); l. 3

¹ MARCADÉ, *Explication du Code Napoléon* op art. 728. DIEP-HUIS, *Het Nederlandsch burgerlijk Regt*, IV. n°. 467. DE PINTO, *Handleiding enz.*, bl. 297. WEVE, t. a. pl. bl. 407.

² t. a. p. n°. 7.

D. de justitia (I. 1); l. 1 pr. D. de vi (XLIII. 11). Maar was nu in het Romeinsche Regt elke *culpa* voldoende? DURANTON (n°. 94), DEMOLOMBE (n°. 230) en VANGEROW (II. bl. 579) antwoorden bevestigend. Doch ik geloof met KELLER¹ en PUCHTA² dat het Romeinsche Regt alleen den moordenaar voor onwaardig houdt. In l. 3 D. de his quae ut ind. (XXXIV. 9) b. v. lezen wij: dat het zeer nauwkeurig moet bewezen zijn, dat de man zóó gehandeld heeft *ut mulier moreretur*, opdat zij sterve. De man zou dus niet onwaardig zijn, als hij bij zelfverdediging of bij ongeluk de vrouw gedood had. De l. 9 D. de jure fisci spreekt van eene vergiftiging. De l. 7 § 4 de bonis damn. zegt zeer duidelijk: *si cognatum suum interim curaverit*; dat *curare* drukt m. i. den animus occidendi uit.

De woorden *per culpam et negligentiam* in l. 3 cit. be-wijzen niets tegen ons gevoelen. Culpa moet daar, naar mijne meening, opgevat worden in den zin van dolus, welke be-teekenis dat woord meermalen heeft. En deze zachtere inter-pretatie verdient ook de voorkeur boven de strengere, want aan den wil des wetgevers wordt daardoor hier niet te kort gedaan. Vgl. l. 18 D. de legib. (I. 3).

Negligentia kan wel zóó erg zijn, dat zij met eene positieve handeling gelijk gesteld moet worden. Men kan immers even goed iemand den dood bezorgen door iets na te laten als door iets te doen. „*Nihil interest*,” zegt ULPIANUS in l. 5 D. ad. leg. Corn. (XLVIII. 8), „*occidit quis, an causam mortis praebat*.” Wij vinden hiervan een paar voorbeelden in de l. 8 pr. D. ad. leg. Aq. (IX. 2), waar sprake is van eenen geneesheer, die na eene operatie wegblijft zonder zeker te zijn dat hij gerust kon wegblijven; en in l. 2 D. de parr. (XLVIII. 9), waar melding wordt gemaakt van den broeder

¹ *Pandekten*, bl. 390.

² *Pandekten*, bl. 559.

van den moordenaar zijns vaders, die, ofschoon het misdadig plan kennende, den vader niet waarschuwt.

Tegenwoordig worden er voor eenen doodslag positieve handelingen gevorderd; het woord *doodslag* sluit van zelf negatieve handelingen uit. MERLIN ¹ zegt, dat na de Codificatie de persoon die den dood had kunnen beletten, door b. v. iemand uit het water te halen, maar dit nalaat, niet meer onwaardig is. Op dierzelfden grond nu, namelijk gebrek aan schuld, is evenmin onwaardig hij, die door de wet bevolen, of het wettig gezag gelast, een doodslag begaat (art. 327 C. P.); noch hij, die beneden den ouderdom van 16 jaren, zonder oordeel des onderscheids gehandeld heeft; noch hij, die in staat van krankzinnigheid verkeerde (art. 64, 66 C. P.)

DIEPHUIS (n°. 467) en MARCADÉ (n°. 63) meenen, dat zelfs ook eene veroordeeling wegens eenen verschoonbaren moord geene onwaardigheid ten gevolge heeft, omdat de onwaardigheid is eene der straffen op den moord gesteld, en daar nu tegen die daad slechts eene correctionele straf is bedreigd, men niet kan aannemen, dat de wetgever daaraan toch eene dier straffen, alleen voor den moordenaar bepaald, heeft willen verbinden. „De aldus veroordeelde,” zegt DIEPHUIS, „heeft dien manslag niet gewild, hij is daartoe als het ware gedrongen, en is misschien juist in zijne daad reeds genoeg gestraft; hij heeft althans den manslag niet begaan, om zich ontijdig het genot der nalatenschap te verschaffen.” Ik kan mij met dit gevoelen niet vereenigen en meen met DEMOLOMBE (n°. 232), DE PINTO (bl. 298) en WEVE (t. a. p. bl. 407) ook hier liever onwaardigheid aan. De wet spreekt niet van moord, maar in het algemeen van ombrengen, hetgeen evenwel natuurlijk met opzet moet zijn geschied, omdat, zooals wij reeds opmerkten, er geene straf kan zijn waar geen schuld is. Eene opzettelijke ombrenging is derhalve

¹ *Répertoire* in voce n°. 10.

het eenige, wat gevorderd wordt. En nu kan men toch niet ontkennen, dat een verschoonbare manslag met opzet is gepleegd. Bij provocatie b. v. handelt de dader altijd geheel *proprio motu* ¹. Immers op het oogenblik, dat hij het feit pleegt, gaat hij willens en wetens te werk. 't Is dan ook maar alleen, omdat de provocerende handelingen de daad min of meer billijken, dat de straffen niet zoo zwaar zijn. — Bovendien moet ik nog opmerken, dat het niets ter zake doet, of de moordenaar met het oog op de erfenis gehandeld heeft of uit andere beweegredenen. De wet onderscheidt niet, en te regt, want een misdaad moet nooit tot voordeel kunnen strekken.

Zoo is ook onwaardig de duellist die zijnen tegenstander, den erfflater, gedood heeft ².

Doch ons artikel treft niet alleen hem, die omgebracht heeft, maar ook hem, die getracht heeft om te brengen. *Jure Romano* had, naar mijne meening, de poging dit gevolg niet. Althans wij vinden daarvan nergens uitdrukkelijk melding gemaakt. Daarentegen noemt de 115de Novella in Cap. III § 5 haar op onder de redenen van *onterving*, en dit zou zeker niet gebeurd zijn, wanneer poging ook onwaardigheid berokkende. Een onwaardige toch verliest elk regt op de nalatenschap; hij kan daarop in geen geval de minste aanspraak doen gelden, ook al was hij niet ontferd. Wij vinden ditzelfde onderscheid tusschen het gevolg van poging en van volbrachte daad nog uitdrukkelijk in genoemde Novella Cap. III § 9 vermeld, alwaar bepaald wordt, dat hij, die slechts *getracht* heeft den erfflater te beletten een testament te maken, *ontferd* kan worden, maar hij, die het den erfflater onmogelijk heeft gemaakt zijnen uitersten wil te beschrijven, *onwaardig* is. Op dit laatste doelen de woorden:

¹ Vgl. VAN DEINSE, *Algemeene beginselen van Strafrecht*. § 474.

² Vgl. SCHOONEVELD, *Het Wetboek van Strafrecht*. ad art. 295.

„Secundum alias leges super hoc positas talia negotia terminantur.”

De fransche wetgever heeft in art. 727 C. N. de poging opgenomen, om in overeenstemming te blijven met het voorschrift van art. 2 C. P., dat de poging tot misdaad als de misdaad zelve beschouwt. Deze gelijkstelling is nu wel bij ons afgeschaft door art. 10 der wet van 29 Junij 1854 (*Stbl.* n°. 102); maar die verandering kan natuurlijk geen invloed uitoefenen op de verbindende kracht van hetgeen nu eenmaal bij art. 885 n°. 1 van ons Wethoek is voorgeschreven.

Dit voorschrift missen wij in art. 959 B. W. Men heeft hier opzettelijk de poenale bepaling tot het ombrengen van den erflater beperkt, „omdat, zooals de Regering zeide ¹, een erflater, door het niet veranderen van zijnen uitersten wil, kan gerekend worden (zooals dikwijls het geval tusschen bloedverwanten is) aan den beleediger vergiffenis te hebben geschonken.” Alleen dus in het geval, dat de om deze reden onwaardige door den overledene uitdrukkelijk tot zijn erfgenaam is ingesteld, kan hij uit de nalatenschap genot hebben.

Maakt ook medepligtigheid aan moord iemand onwaardig? De meeste schrijvers ² antwoorden bevestigend op grond, dat de wet den medepligtige met den hoofddader gelijk stelt en tegen beide dezelfde straf bedreigt. DEMOLOMBE (n°. 221) voegt hierbij, dat als de wet iemand onwaardig verklaart, die den moord slechts niet heeft aangegeven, à fortiori onwaardig zal zijn hij, die den moordenaar heeft geholpen. Ik geloof niet, dat dit juist is.

DIEPHUIS zegt, dat de medepligtige veroordeeld wordt wegens het ombrengen van den overledene. Ik kan dit niet toegeven. Want in dat geval ware hij mededader, en hij is alleen mede-

¹ VOORDUIN, IV. bl. 97.

² DIEPHUIS, n°. 468. MARCADÉ, n°. 65.

pligtig; hij kan dus niet veroordeeld worden wegens moord, want het is immers een vast beginsel van strafregt, dat ieder alleen verantwoordelijk is voor zijne eigene daden ¹. De medepligtige wordt gestraft wegens het *aandeel*, dat hij aan den moord gehad heeft. Wel zegt art. 59 C. P., dat hij met dezelfde straf als de hoofddader gestraft wordt, maar wij weten, dat de woorden „*même peine*” opgevat moeten worden in de beteekenis van dezelfde *soort* van straf, maar geenszins denzelfden *duur* van dezelfde *soort* van straf.

Die volkomen gelijkstelling van hoofddaders en medepligtigen bestaat dus niet. Maar bovendien, er is geene aanneemelijke reden, waarom de wetgever, zoo hij hier ook den medepligtige had willen straffen, hem niet uitdrukkelijk zou hebben genoemd, terwijl hij daarentegen wel gewaagt van *poging* tot ombrengen, die toch reeds volgens art. 2 C. P. *voor de misdaad zelve* wordt gehouden, en dus nog eerder onder het eerste gedeelte der bepaling van art. 885 n°. 1 zou kunnen zijn begrepen. Daarbij komt, dat hij, ten minste bij art. 959, waarschijnlijk wel aan den medepligtige gedacht heeft, daar hij even te voren in art. 956 hem nog noemt. Zie art. 1611 Ontwerp 1820. Dat onze wetgever den dader en den medepligtige afzonderlijk behandelen wil, blijkt nog uit art. 1725 n°. 2, waar hij uitdrukkelijk beiden noemt.

Hij nu, die den erflater heeft omgebracht of getracht heeft om te brengen, moet te dier zake zijn *veroordeeld*. Zonder veroordeeling derhalve geen onwaardigheid. Dit is eene gewichtige afwijking van het Romeinsche Regt. Hier toch was bewijs van schuld voldoende ², zoodat de dood van den moordenaar vóór zijne veroordeeling de onwaardigheid niet belette. Er werd slechts vereischt, dat men was *manifestissime comprobatus*, de daad te hebben gepleegd, zoo als wij lezen

¹ Zie SCHOONEVELD op art. 1, n°. 16.

² WEVE, t. a. p. bl. 406.

in de reeds meermalen aangehaalde l. 3 D. de his quae ut ind. Derhalve kon voor de civiele actie het gevorderde bewijs zelfs na den dood van den moordenaar nog geleverd worden, in weêrwil de strafvervolging was vervallen.

In de l. 9 D. de jure fisci vinden wij hiervan het volgende voorbeeld: LUCIUS TITIUS heeft tot zijne erfgenamen ingesteld zijne zuster, zijne vrouw MAEVIA en zijn schoon-zoon. Maar na zijn dood wordt nog een kind geboren en dientengevolge is het testament nietig. Nu komt ook dat kind spoedig te sterven, en de geheele nalatenschap vervalt aldus aan MAEVIA. De zuster van den testator evenwel beschuldigt thans MAEVIA, van haar kind vergiftigd te hebben; maar die beschuldiging wordt niet bewezen geacht. Zij appelleert en in dien tusschentijd sterft de beschuldigde. De vraag is nu, of de kennisneming der zaak in appel toch kon plaats hebben, *propter hereditatem quaesitam*? En het antwoord van MODESPINUS daarop luidt: ja; de fiscus heeft het regt te vorderen al hetgeen, waarvan bewezen kan worden dat het door de misdaad verkregen is, al is ook de misdaad zelve door den dood der beschuldigde uitgewischt. CUIACIUS ¹ merkt omtrent deze wet te regt op, dat de woorden in *Lucium Titium* niet doelen op den erflater, maar op het kind. Aan het kind is hier de naam van den vader gegeven. Dit blijkt voldoende uit het geheele verband.

Heeft de Code hierin het Romeinsche Regt gevolgd? DEMOLOMBE (t. a. p. 225) antwoordt ontkennend, zeggende: tel est le texte formel qui exige que l'héritier ait été condamné. Ik moet doen opmerken, dat aldus de tekst niet luidt; maar dat er in art. 727 C. N. staat: qui *serait* condamné. De wetgever gebruikt hier de conditionnel passé, een tijd, die aanwijst, dat eene zaak zou gebeurd zijn, als de voorwaarde, waarvan zij afhing, had plaats gehad. En waarvan hangt nu

¹ POTHIER, Ad Pandectas, ad tit. de his quae ut indignis.

de veroordeeling des misdadigers af, als de schuld bewezen is? Natuurlijk van zijn leven, want een overledene mag niet veroordeeld worden. Ik geloof dus voor het Fransche Regt te mogen aannemen, wat vaststaat voor het Romeinsche Regt.

Evenmin was volgens art. 1610 van het Ontwerp 1820 veroordeeling een vereischte.

Bij ons nu is veroordeeling noodig. Wanneer dus de erfgenaam overleden is vóór het aanvangen der instructie of gedurende den loop van het geding, dan wordt hij niet onwaardig, want de vervolging tot straf vervalt of houdt in dat geval op (art. 446 Sv). Daarentegen doet het niets af, of de veroordeelde zijne straf niet ondergaat. Ontvlugting en dientengevolge verjaring der straf of het verkrijgen van gratie kunnen hier geen invloed meer uitoefenen. 't Is toch niet de straf, maar de veroordeeling die de onwaardigheid medebrenkt. Slechts in één geval kan de veroordeeling dit gevolg niet hebben, namelijk in geval, overeenkomstig art. 413 W. v. Strafv. de veroordeelde in zijne eer wordt hersteld, of, zoo hij reeds overleden mogt zijn, zijn nagedachtenis wordt ontlast van de veroordeeling, welke tegen hem was uitgesproken. Al de gevolgen der veroordeeling worden dan uitgewischt, en daarmee natuurlijk ook de onwaardigheid, welke van de veroordeeling alleen afhing.

Maar is eene veroordeeling, door eenen buitenlandschen regter uitgesproken, ook voldoende? Zonder twijfel. Het feit der veroordeeling inmers bestaat dan en de wet vordert niets meer. 't Is dan ook niet aannemelijk, dat de wetgever in dit geval den moordenaar tot de erfenis zou toelaten. Dezelfde redenen voor zijne uitsluiting bestaan hier in dezelfde mate¹.

In de tweede plaats wordt als onwaardig uitgesloten hij,

¹ Vgl. DE PINTO, II. p. 160, n°. 3; DIEPHUIS, II. n°. 31; J. FRESEMANN VIËTOR, *De kracht van buitenlandsche vonnissen*, bl. 186 en v.

die bij regterlijke uitspraak overtuigd is, tegen den erfflater lasterlijk te hebben ingebracht eene beschuldiging van een misdrijf, waartegen eene onteerende straf is bedreigd (art. 885 n°. 2 B. W.)

Onze wet is hier strenger dan de Code (art. 727) en het Ontwerp van 1820 (art. 1627), welke beide alleen melding maken van het geval, dat tegen het geïmputeerde feit de doodstraf is bedreigd. Deze hebben dus bepaaldelijk op het oog het doel van den aanklager, om door middel eener valsche beschuldiging spoediger tot de erfenis te geraken. Dit kan volgens art. 885 B. W. niet meer in het algemeen gezegd worden. Het ondergaan toch van elke onteerende straf zal zonder twijfel in de meeste gevallen den dood van den erfflater niet verhaasten. Ik geloof dan ook, dat onze wetgever hier door eene andre beweegreden is geleid en wel door dezelfde, als die voorkomt in de lex. 9 D. de his quae ut ind. (XXXIV. 9), alwaar ULPIANUS zegt, dat, wanneer er eene doodelijke vijandschap (*inimicitiae capitales*) tusschen den legataris en den erfflater ontstaan is, en het allerwaarschijnlijkst is, dat de testator niet gewild heeft, dat het legaat worde uitgekeerd, de legataris het hem vermaakte niet kan opvorderen. Ook, ingeval de legataris openlijk kwaad had gesproken van den erfflater, zou hem dezelfde straf treffen. Zóó lezen wij ook bij DE GROOT (t. a. p. cap. 24) dat „doodvijandschap” een reden van uitsluiting was.

Wij kunnen ons met deze uitbreiding van ons artikel wel vereenigen. Onze wetgever heeft het teregt in het belang der publieke orde en der goede zeden geacht om iemand, die den erfflater zoo zwaar belastert, van diens erfenis uit te sluiten. Deze strafbedreiging kan, en zal zelfs in zeer vele gevallen, iemand nog terughouden om aan zijn slechte gezindheid op zulk eene schandelijke wijze lucht te geven ¹.

¹ DIEPHUIS, IV. n°. 470. WEVE, t. a. p. bl. 407.

Wat nu vereischt n°. 2 van ons artikel? Het eerste vereischte is *laster*.

Ik toch kan art. 885 n°. 2 niet zoo beperkend opvatten als de meeste commentatoren doen ¹. Deze twijfelen er niet aan, dat de woorden: *inbrengen eener beschuldiging* doelen op een *aangifte waarop eene beschuldiging volgt*, dus het misdrijf van art. 373 C. P. Het beroep van DIEPHUIS op de Fransche commentatoren kan ik niet toelaten, omdat onze wetgever hier geheel van den Fransche is afgeweken, zoodat ik op de gronden die mij het gevoelen van DIEPHUIS voor het Fransche Regt doen aannemen, dat voor ons regt verwerpen moet.

Gaan wij den grond na, welke den Franschen wetgever en den onzen geleid heeft bij het vaststellen van het tweede geval van onwaardigheid.

De Fransche wetgever sluit den erfgenaam uit omdat hij de erfenis vóór zijn tijd in handen heeft zoeken te krijgen, door den erflater ten onregte *te beschuldigen* van een feit, waarop de doodstraf staat. Dit doel kan hij niet anders bereiken dan door den erflater formeel bij het O. M. aan te klagen, om een vonnis tegen hem te verkrijgen. Het is dus duidelijk, dat het woord *accusation* teregt door MARCADÉ (n°. 68) is opgevat in den zin van aangifte, en dat de uitdrukking der wet alzoo niet juist is.

Kennelijk is onze wetgever hier door andere gedachten geleid geweest, want ik zie geene reden, waarom ik met DIEPHUIS n°. 470 zou moeten betwijfelen, dat er voor de uitbreiding van ons geval gegronde redenen bestonden. WEVE heeft m. i. den grond onzer bepaling juist aangewezen, hoewel hij hier nu toch met DIEPHUIS instemt. Onze wet houdt zich hier aan het Romeinsche Regt; het is den erfge-

¹ DIEPHUIS, n°. 471. DE PINTO bl. 332; WEVE, t. a. pl. bl. 408 v.

naam niet te doen om de erfenis, zooals in het Fransche Regt, maar *om te lasteren*.

Wij mogen aannemen, dat zij den lasteraar heeft willen uitsluiten. Of moeten wij op grond der woorden van ons artikel alleen den lasterlijken *aanklager* onwaardig verklaren? Ik geloof het niet, omdat het woord *beschuldigen* (tusschen welk woord en de uitdrukking der wet wel geen verschil bestaat) twee beteekenissen heeft, en ik het hier meen te moeten opvatten in zijnen dagelijkschen zin van *telastleggen*. Ons taalgebruik pleit voor deze opvatting; van iemand, die een ander bij het geregt heeft beschuldigd, zeggen wij, dat hij hem heeft *aangeklaagd*, nooit dat hij eene beschuldiging tegen hem heeft ingebracht. Dat die zelfde kracht niet aan de andere uitdrukking mag worden gehecht, blijkt uit art. 373 C. P., waar uitdrukkelijk er bij staat: *gedaan aan die ambtenaren*. Uit de woorden van ons artikel is dus zeker niets voor het gevoelen van DIEPHUIS af te leiden. Ofschoon ik dat gevoelen verwerp, geloof ik toch, dat eene eenvoudige telastlegging in een gesprek in dezen niet voldoende is — het alternatief dat DIEPHUIS stelt. Ik geloof dit daarom niet omdat eene dergelijke telastlegging niet altijd het misdrijf van *laster* daarstelt, en dat is het, wat de wet vordert. Ook hij die veroordeeld is wegens lasterlijke aanklagte is onwaardig, omdat dat geheel valt onder art. 367; het is een soort van *laster*.

Hetzelfde moet ik zeggen ten opzichte van hem, die als getuige den beklaagde valschelijk te last legt een feit, waartegen eene onteerende straf is bedreigd en deswege veroordeeld is.

Het tweede vereischte is dat op het te last gelegde feit eene onteerende straf staat.

De vraag is dus: tegen welke feiten is de onteerende straf bedreigd? Deze vraag moet natuurlijk worden beantwoord door het geodificeerde strafregt, zooals dit geodificeerd is op het oogenblik dat gelasterd werd.

Na de wijzigingen door de wet van 29 Junij 1854 (*Staatsblad* n°. 102) in den Code gebragt, zijn thans nog als ont-eerende straffen aangemerkt: de doodstraf, de deportatie, de tuchthuisstraf en de verbanning.

Het derde vereischte is, dat de lasteraar deswege moet veroordeeld zijn.

Die veroordeeling kan in een strafgeding of in een civiel geding verkregen worden.

Op klagte der beledigde partij is het O. M. verpligt den belediger te vervolgen; diens dood stuit het strafgeding natuurlijk wel (446 *Strafvord.*), maar art. 1415 B. W. verklaart uitdrukkelijk, dat daardoor niet gestuit wordt het civiel geding, mits aangelegd binnen één jaar na het plegen der daad. Ik kan DIEPHUIS (n°. 472) ook niet toegeven, dat de lasteraar moet weten dat het feit onwaar is; hij zal wel niet strafregtelijk kunnen veroordeeld worden, *als het feit naar vereisch van regten bewezen is waar te zijn* (370 C. P.), maar wel burgerregterlijk, als het kennelijk geschied is met het doel om te beledigen (1413 B. W.). Wel verschilt *beledigen* van *lasteren*, maar ik geloof dat art. 1413 B. W. in alinea 2 het woord *beledigen* als een generiek woord bezigt, laster en hoon bevattende. Men ziet dus dat het altijd van den beledigde afhangt om iemand om deze reden onwaardig te doen worden. Maar is de belediger oenmaal veroordeeld, en heeft de erfliater geen of althans geen regtsgeldig testament gemaakt, waarin hij uitdrukkelijk den belediger tot zijne nalatenschap roept, dan kan ook vergiffenis dezen niet meer baten. De wet sluit hem onvoorwaardelijk uit. Maar vordert ons artikel, even als bij n°. 1, ook hier, dat de belediger bij zijn leven is veroordeeld? Zeer zeker neen. Eene strafregterlijke vervolging kan natuurlijk ook hier niet plaats hebben, doch de civiele actie kan zoowel door als tegen de erfgenamen worden ingesteld, mits zij slechts worde aange-

legd binnen één jaar na het plegen van de daad ¹. (Vgl. art. 1415, 1416 B. W.)

Zoo als wij daar opmerkten, wordt deze oorzaak van onwaardigheid niet vermeld in art. 959 B. W. De erfflater kan dus de gevolgen dier onwaardigheid wegnemen, door den lasteraar nog in zijn testament te bedenken, of in het reeds gemaakte testament het hem toegedachte te laten behouden. Dit niet-veranderen van het testament nam *jure Romano* de gevolgen der onwaardigheid niet weg. Hier schijnt eene uitdrukkelijke vergiffenis te worden gevorderd, zoo als blijkt uit l. 31 § 2 D de adim. vel transf. (XXXIV. 4), alwaar op de vraag of aan den beschuldiger *TITRUS* het legaat, dat hem bij testament vermaakt is en niet bij codicil is teruggenomen, door de erfgenamen moet worden uitgekeerd, ontkenkend wordt geantwoord. Gelukkig heeft onze wetgever het derde geval van onwaardigheid, vermeld in art. 727 C. N., weggelaten ². Wij hebben daarover dus niet te spreken.

In de derde plaats is volgens art. 885 B. W. onwaardig, „hij die den overledene door geweld of feitelijkheid belet heeft zijnen uitersten wil te maken of te herroepen.”

Deze en de sub n°. 4 genoemde redenen worden in den Code gemist. Zij zijn uit het Romeinsche Regt overgenomen. Vgl. l. 1 pr. D. si quis aliq. test. prohib. (XXIX. 6); l. 2, 26 D. de lege. Corn. de falsis (XLVIII. 10); l. 25 C. de legatis (VI. 37).

WEVE (t. a. p. bl. 402) beweert, dat deze redenen minder juist tot oorzaken van onwaardigheid zijn gemaakt, omdat zij veeleer daarstellen een vergriep tegen den benoemden erfgenaam of legataris, die daardoor benadeeld wordt, dan tegen den overledene. Ik kan mij hiermede niet vereenigen. Een

¹ Vgl. DIEPHUIS, VI. n°. 729 en v.

² VOORDUIN, t. a. p. IV. bl. 17.

ieder toch heeft het regt, om naar goedvinden over zijne bezittingen te beschikken, en wanneer nu iemand de uitoefening of de werking van dat regt belet of belemmert, dan tast hij ontegenzeggelijk den erflater aan in een zijner gewigtigste regten, dat niet genoeg gewaarborgd kan worden ¹.

Ter toepassing van deze bepaling wordt gevorderd, dat er gebruik is gemaakt van *geweld* of *feitelijkheid* (of *dadelijkheid*, zoo als het in art. 959 luidt). In navolging van het Romeinsche Regt (zie l 1 § 1; 2 pr. D. si quis aliq. test. prohib. XXIX 6) had men voorgesteld om ook het woord „*bedrog*” in het artikel op te nemen, maar de Regering antwoordde ² dat dan „een al te wijd veld zoude geopend worden voor twistgedingen, strekkende om wettige erfgenamen uithoofde van onwaardigheid van de nalatenschap hunner nabestaanden uit te sluiten. Bedrog is niet alleen moeilijk te bewijzen, maar geeft geen genoegzaam vast denkbeeld.”

Geweld nu moet zijn gepleegd met het bepaalde doel, om den erflater te beletten, dat hij over zijne bezittingen beschikt, zoo als hij wil, hetzij door het maken van een testament, hetzij door het gemaakte testament te herroepen.

Wanneer ik bij voorbeeld den erflater opsluit, zonder te weten, dat deze juist een notaris had laten komen, ten einde zijn testament te maken, zoodat hij dus werkelijk in de uitvoering van dat plan wordt verhinderd, dan ben ik natuurlijk hiervan wel de oorzaak, maar zonder dit gevolg mijner handeling te hebben gewild of dikwijls zelfs te hebben voorzien. 't Spreekt van zelf, dat ik daarom dan ook niet gestraft kan worden. Maar aan den anderen kant is het niet noodig, dat het geweld op den erflater zelven wordt gepleegd. Wanneer iemand met het bovengezegde doel b. v. de komst van den

¹ DIEPHUIS, IV. n°. 474.

² VOORDUIN, IV. bl. 17.

notaris of de getuigen met geweld belet, is hij onwaardig. De wet maakt terecht geen onderscheid.

Maar dat doel moet ook bereikt zijn, zoodat de overledene geen testament nalaat, of zijn' uitersten wil niet heeft herroepen ¹. De poging alleen, om dat doel te bereiken, wordt hier niet strafbaar gesteld. Volgens het Rom. Regt gaf zij slechts aanleiding tot onterving, zooals wij boven reeds zagen ².

In art. 959 wordt gesproken van herroepen *en* veranderen. Kan men hieruit afleiden, dat het gewelddadig beletten van den erfflater om zijn' uitersten wil te *veranderen*, bij erfopvolging bij versterf niet onwaardigheid ten gevolge heeft? WEVE (bl. 410) beweert dit, op grond, dat de wetgever, wat de oorzaken van onwaardigheid betreft, *herroepen* en *veranderen* niet als gelijkbeteekenend beschouwd heeft. Ik geloof daarentegen met DIEPHUIS (n°. 475), dat men in de meerdere volledigheid van art. 959 eerder eene nadere verklaring van des wetgevers bedoeling mag zien, dan een' grond om de strekking van art. 885 n°. 3 te beperken. De bedoeling van den wetgever is geweest, om te voorkomen, dat men uit zijn eigen misdrijf voordeel zou trekken; en die reden van uitsluiting bestaat immers hier evenzeer. Bovendien, zoo als WEVE zelf zegt, geeft de beteekenis, die het woord „herroepen” in de artt. 1039—1043 B. W. heeft, tot onze uitlegging alleszins regt, want dáár wordt gesproken zoowel van uitdrukkelijke als van stilzwijgende herroeping of verandering.

Men heeft in de „*Opmerkingen en Mededeelingen*,” III. bl. 291, op de bepaling van art. 885 n°. 3 aanmerking gemaakt en gevraagd: hoe kan er bij eene *erfopvolging ab intestato* sprake zijn van het beletten om eenen uitersten wil

¹ DIEPHUIS, IV. n°. 467. WEVE, t. a. p. bl. 411.

² Bl. 11.

te herroepen; en is het in allen gevalle niet eene doode bepaling, dat hij, die den overledene door geweld of feitelijkheid belet heeft zijn testament te herroepen, onwaardig verklaard wordt om erfgenaam *ex lege* te zijn, dáár, waar nog een onherroepen testament bestaat?

De wetgever wordt tegen deze opmerking op bl. 293 verdedigd en wel op deze wijze: „Gebeurt het toch niet zeer dikwijls, dat aan den bloedverwant, die als zoodanig volgens de wet zal erven, bovendien bij eenen uitersten wil, wiens beschikkingen niet de geheele nalatenschap omvatten, een legaat gemaakt wordt, en zou hij er dan geen belang bij kunnen hebben, de herroeping van dit testament te beletten, waardoor hij wel erfgenaam zou blijven, maar zijn legaat zou moeten missen? Mij dunkt, dit belang zou hetzelfde zijn als voor den erfgenaam naar de wet, die, om dit te blijven, den erflater belet een testament te maken.”

Zoowel tegen vraag als tegen antwoord heb ik eene bedenking. Beide gaan m. i. van het verkeerd beginsel uit, dat een testament, waarvan de herroeping belet is, nog gelden zou. Ik geloof namelijk, dat een testament waarvan de herroeping belet is, valt onder de bepaling van art. 940 B. W. Immers een zoodanig testament drukt dan niet meer uit den *uitersten* wil van den erflater; deze is dan gedwongen geweest om zijn' wil te *maken* zoo als het den geweldpleger of bedrieger goeddunkt. De uitersten wil is dus in dien geest opgemaakt ten gevolge van dat geweld.

In de vierde en laatste plaats noemt art. 885 onwaardig hem, „die den uitersten wil van den overledene heeft verduisterd, vernietigd of vervalscht.” Wij merkten reeds op, dat ook deze reden van onwaardigheid aan het Romeinsche Regt ontleend is (zie l. 25 C. de legatis, VI. 37). De poging wordt hier evenmin als bij n°. 3 strafbaar gesteld. De verduistering, vernietiging en vervalsching moeten derhalve op die wijze hebben plaats gehad, dat het testament

niet kan worden teruggevonden of hersteld. 't Ligt in den aard der zaak, dat men dit verduisteren en vernietigen moet gepleegd hebben, wotende dat men te doen heeft met een testament; anders is er natuurlijk geen schuld, geen laakbare handeling. — Bij vervalsching zal die bewustheid wel altijd aanwezig zijn.

Bovendien moet dat testament inhouden den laatsten, uitersten wil van den overledene. Wanneer toch door eene in wettige vorm verleden akte een vroeger gemaakt testament wordt herroepen, bevat dit niet meer den uitersten wil van den erflater. Het vernietigen enz. van dat eerste stuk, hetwelk dan geen waarde meer heeft, kan ook geen doel treffen. Het regt van vrije beschikking is dus niet verkort, en alleen om dát te waarborgen, heeft de wetgever hier de straf van onwaardigheid bedreigd. Dat die opvatting juist is, blijkt nog uit de redactie van art. 959, alwaar men opzettelijk de zinsnede: „hij die *eenen* uitersten wil” enz., heeft veranderd in: „hij die *den* uitersten wil” enz. ¹.

Deze reden van onwaardigheid wordt door art. 959 ook toepasselijk gemaakt op de erfopvolging *ex testamento*. De wetgever schijnt daar echter in de redactie niet gelukkig te zijn geweest. Men vraagt namelijk, hoe het mogelijk is, dat iemand eenig voordeel geniet uit eenen uitersten wil, die verdonkerd of vernietigd is, en dus niet bestaat ². Volgens DIERPHUIS (n°. 792) moet men hier denken aan het geval, dat de erflater meer dan één uitersten wil heeft gemaakt, en dat hij, die bij een vroegeren tot erfgenaam benoemd was, den lateren heeft verdonkerd of vernietigd, zoodat die vroegere inderdaad de laatste wordt. OPZOOMER (ad art.) verwerpt terecht deze uitlegging. Een uiterste wil immers is eene verklaring van hetgeen iemand wil, dat na zijnen dood

¹ WEVE, t. a. p. bl. 411.

² „Opmerkingen en Mededeelingen,” III. bl. 292 v.

zal geschieden. Wanneer dus de erflater zijn wil beschreven heeft, maar later daarop is teruggekomen, zoo als reeds uit het maken van een tweede testament noodzakelijk blijkt, dan moet dit tweede testament als de grondslag der beschikking beschouwd worden en zal het eerste testament slechts in zoverre nog gelden, als zijne bepalingen niet zijn in strijd met of herroepen door de beschikkingen in het tweede testament vervat. Het eerste testament bevat in dat geval nooit den geheelen wil van den overledene en kan derhalve op dien grond uit zich zelf geen kracht hebben, maar moet die ontleenen aan den lateren uitersten wil. Hieruit volgt, dat, wanneer die latere uiterste wil niet meer bestaat, met geene mogelijkheid kan worden nagegaan, door wien de erflater gewild heeft, dat zijne bezittingen zouden worden verkregen. Zijn wil is dan onzeker geworden, is onbekend; met andere woorden: er bestaat dan geen uitersten wil, en in dat geval zullen volgens art. 921 B. W. de goederen aan de wettelijke erfgenamen komen.

Wij gaan echter niet zoover als OPZOOMER, die in onze bepaling eene ongerijmdheid ziet, ofschoon wij natuurlijk toegeven dat het een ondenkbaar geval is, dat iemand voordeel zou genieten uit eenen uitersten wil, die niet bestaat. Maar wij meenen dat hier gedacht moet worden aan het geval, dat de erflater zijnen uitersten wil gelijktijdig bij meerdere akten heeft beschreven. Van elk dier akten afzonderlijk, zoowel als van allen gezamenlijk, moet dan gezegd worden, dat zij den uitersten wil bevatten. Zoo is b. v. het onderhandsche stuk, waarvan sprake is in art. 982 B. W., ongetwijfeld een uiterste wil. Wanneer nu iemand één dier akten vernietigd of verduisterd heeft, verklaart art. 959 hem onwaardig, niet om uit die vernietigde of verduisterde akte genot te hebben, maar om voordeel te trekken uit de andere akten, die ook den uitersten wil bevatten.

Het Ontwerp 1820 sprak in art. 1612 in zooverre juist van geheel of ten deele vernietigen.

Deze oorzaak van onwaardigheid zal natuurlijk hoogst zelden voorkomen. Het maken, bewaren en openen van een testament gaat met zoovele formaliteiten gepaard, dat het bijna onmogelijk is, dat eenige valsheid gepleegd kan worden, of vernietiging of verdonkering plaats kan hebben.

Na de gevallen waarin iemand onwaardig is, afgehandeld te hebben, komen wij nu tot de veel besproken vraag: of hij die in een dier gevallen verkeert, van rechtswege van de nalatenschap uitgesloten is, dan wel of er nog een vonnis van onwaardig-verklaring vereischt wordt?

De meeste schrijvers nemen het laatste aan, maar wij houden dit gevoelen niet voor juist. Wij zullen beginnen met de wederlegging der gronden, waarop het wordt verdedigd.

DEMOLOMBE (t. a. p. n°. 273 en volg.) beroept zich in de eerste plaats op het Romeinsche Regt.

De schrijver zelf haalt evenwel geen enkele lex aan, waarin zijn stelsel uitdrukkelijk gehuldigd wordt. En om alleen uit het „indigno aufertur hereditas” in l. 2 pr. D h. t. (34. 9) op te maken, dat er eene afzonderlijke verklaring van onwaardigheid noodig was, acht ik gewaagd. Alleen de lex 8 D. eod. zou welligt tegen ons gevoelen pleiten. Daar wordt namelijk gesproken van: „indigno herede pronuntiato.” Maar kan hier niet gedacht zijn aan het geval, dat aan den erfgenaam, die reeds in het bezit der erfenis is, eerst later het regt tot dat bezit betwist wordt op grond van onwaardigheid, zoodat de regter heeft uittemaken of de aangevoerde oorzaak al dan niet bestaat, en, nadat het bewijs daarvan geleverd is, den erfgenaam onwaardig verklaart? Dit sluit dan niet in, dat er altijd eene onwaardig-verklaring vereischt werd, ook al stond de oorzaak onbetwistbaar vast, b. v. wanneer reeds een strafvonnis wegens het ombrengen

van den erfflater was uitgesproken. Maar hoe men ook deze lex moge verklaren, daartegenover staat in elk geval b. v. l. 9 § 2 eodem, waaruit men juist het tegendeel kan opmaken. Wij lezen daar: „Si quis autem status ejus controversiam movit, denegatur ejus, quod testamento accepit, persecutio; ex qua specie statim fisco deferetur.” Dat „statim” doet ons denken aan een’ onmiddellijken overgang op den fiscus, ipso jure, zonder eenige handeling van de zijde van den verkrijger van het creptorium ¹.

Ook in de l. 9 D. de jure fisci (49. 14) lezen wij alleen, „..... morto reae crimine extincto, persecutionem eorum, quae seclere acquisita probari possunt, fisco competere posse.” Hier kan de dader niet meer onwaardig verklaard worden, want hij is dood.

✓ DEMOLOMBE doet verder een beroep op het oud-fransche regt, alwaar eene onwaardig-verklaring schijnt vereischt geweest te zijn. Maar daarvoor was ook reden. Toen toch waren de oorzaken van onwaardigheid zoo weinig bepaald en zoo onbestemd, dat de regter wel tusschenbeide moest komen om uit te maken, of de aangevoerde reden al of niet tot onwaardigheid leidde. Maar deze grond is thans vervallen, nu de gevallen van onwaardigheid bepaaldelijk en naauwkeurig zijn omschreven.

✓ MARCADÉ, die van hetzelfde gevoelen is als DEMOLOMBE, wijst nog op n°. 3 van art. 727 C. N. en zegt (t. a. p. op art. 727 VI.): „dans le cas de ce dernier alinéa (défaut de dénonciation), l’indignité de plein droit est forcément impossible.”

Ik begrijp niet, waarom zij hier onmogelijk is. ’t Spreekt van zelf dat hier in een onderzoek moet getreden worden

¹ Aldus: HELMBACH in WEISKE, voce. Vgl. nog Fragm. ULP. XIX. 17, alwaar bepaald wordt: „lege nobis acquiritur..... creptorium.”

door den burgerlijken regter; maar als eenmaal bij vonnis is uitgemaakt, dat het feit waar is, dan is hij, die zich daaraan schuldig heeft gemaakt, onwaardig, ook al houdt het vonnis eene dergelijke bepaalde verklaring niet in.

OPZOOMER ¹ beroept zich voor ons regt op de volgende gronden voor het gewone gevoelen.

1°. Art. 886 spreekt uitdrukkelijk van den erfgenaam, die om onwaardigheid uitgesloten is, terwijl art. 884 ² den vreemdeling onbevoegd verklaart om als erfgenaam op te treden.

Dit verschil in uitdrukking komt mij voor niets te bewijzen. Immers de onbekwaamheid moet beoordeeld worden naar het oogenblik, waarop de erfenis openvalt. Of iemand b. v. later vreemdeling wordt, doet niets af. Op dat oogenblik zelf moet hij vreemdeling zijn. Terecht dus zegt de wetgever, dat hij onbevoegd is, om als erfgenaam op te treden. Hij kan geen erfgenaam *worden*. Maar bij de onwaardigheid is dit geheel anders. De grond daarvoor zal meestal eerst aanwezig zijn juist na het openvallen der nalatenschap. Voordat b. v. de veroordeeling wegens het ombrengen van den erflater is uitgesproken, is men niet onwaardig. Men is dan alleen beschuldigd van die misdaad te hebben gepleegd. Maar deze beschuldiging is niet voldoende, om iemand onbevoegd te verklaren, als erfgenaam op te treden; zij kan blijken geheel onjuist te zijn. Bij het overlijden van den erflater moet hij dus met hetzelfde regt als ieder ander van regtswege treden in het bezit der nalatenschap. Maar blijkt nu later dat hij onwaardig is, dat hij namelijk verkeert in een der gevallen bij art. 885 opgenoemd, dan wordt hij, die reeds erfgenaam was, uitgesloten, en hem de erfenis ont-

¹ DE PINTO, bl. 331, is van hetzelfde gevoelen.

² Dit artikel is afgeschaft bij de wet van 7 April 1869 (*Stbl.* n°. 56.)

nomen. Evenwel, in geval b. v. van n°. 2, wanneer die regterlijke uitspraak nog bij het leven van den erfflater is gegeven, zal ook de onwaardige, even als de onbekwame geen erfgenaam kunnen worden en eveneens onbevoegd zijn om op te treden. Maar onze wetgever heeft waarschijnlijk bij art. 886 aan het meest voorkomende geval gedacht, dat de onwaardigheid namelijk eerst blijkt na den dood van den erfflater, en daarom gesproken van den erfgenaam, die uitgesloten is. Ik zie in deze uitdrukking in geen geval een bewijs, dat er een vonnis van onwaardig-verklaring vereischt wordt.

2°. Art. 887 gewaagt van den onwaardig verklaarde.

Deze grond op zich zelf bewijst even weinig voor OPZOOMER'S gevoelen als voor het mijne, omdat men daarbij even goed kan denken aan eene onwaardig-verklaring door de wet als aan eene regterlijke verklaring. Maar ik ben het met DIEPHUIS (IV. n°. 480) eens, dat het weinig aannemelijk schijnt, dat de wetgever, zoo hij eene onwaardig-verklaring noodig achtte, dit op zoodanige ondergeschikte plaats en zoo ingewikkeld zou aangeduid hebben.

Ten derde zegt OPZOOMER dat art. 886 eene bepaling bevat, die, wanneer de onwaardigheid niet behoefde verklaard te worden, geheel onnoodig wezen zou, maar die volstrekt vereischt wordt, wanneer de verklaring der onwaardigheid als noodzakelijk was aangenomen.

Ik kan dit niet inzien. Het artikel spreekt niet van het geval, dat de oorzaak van onwaardigheid reeds bestaat vóór den dood des erfslaters. — Dan is de onwaardige, die geen erfgenaam kon worden, zich in weerwil daarvan in het bezit der erfenis stellende, bezitter te kwader trouw, wiens verplichting tot teruggave der vruchten reeds in art. 881 in verband met art. 634 B. W. is uitgesproken. Maar, gelijk wij reeds opmerkten, de grond voor de onwaardigheid zal meestal eerst na het openvallen der erfenis aanwezig, althans

geconstateerd zijn. Zoolang de procedure duurt, waarbij moet worden uitgemaakt of die grond al dan niet aanwezig is, zoolang is er nog van geene onwaardigheid sprake, en dus evenmin van een te kwader trouw bezitten. En over dit laatste alleen handelt art. 634 B. W. Er was derhalve wel degelijk eene bepaling noodig, om ook den onwaardigen erfgenaam (hem namelijk, die erfgenaam geweest is, maar uitgesloten wordt), te verplichten tot de teruggave van vruchten en inkomsten.

4°. In art. 885 n°. 1 wordt niet maar geëischt, dat de onwaardige den erfflater heeft omgebracht, maar dat hij te dier zake veroordeeld is. Die veroordeeling, de grond der onwaardigheid, heeft dus plaats na den dood des erflaters, dat is na het openvallen der erfenis.

Ook dit bewijst niets voor eene onwaardig-*verklaring*. Wij stemmen volkomen toe, dat hij, die later onwaardig wordt ten gevolge eener veroordeeling wegens moord, als erfgenaam van regtswege in het bezit der nalatenschap treedt. Op het oogenblik van den dood is hij immers nog niet onwaardig. Wat zou hem dan uitsluiten? Maar dat daarom na die veroordeeling nog eene afzonderlijke verklaring zou worden vereischt, blijkt daaruit in het geheel niet.

In *de Regtsgeleerde Adviezen*, I. bl. 58 wordt beweerd, „dat het een algemeen beginsel van regt is, dat niemand uithoofde van onwaardigheid, van regtswege, van eene nalatenschap is uitgesloten, doch integendeel de erfgenaam van regtswege in het wettig bezit der erfenis treedt. Hij kan *des* daaruit niet worden ontzet, voordat hij door den regter en wel in contradictorio judicio, op de vordering der belanghebbenden, onwaardig is verklaard.” Dat dit een algemeen beginsel van regt zou zijn, is gemakkelijker gezegd dan bewezen. Door den schrijver wordt dan ook geen bewijs voor zijne bewering geleverd.

Geen der aangevoerde argumenten kan alzoo m. i. ten

bewijze strekken, dat onze wet eene onwaardigverklaring vordert. Na dit negatief betoog kunnen wij voor ons gevoelen nog het volgende aanvoeren.

Wij lezen in den Code in art. 725: „sont incapables de succeder,” en in art. 727: „sont indignes de succeder;” er is daar dus geen verschil van uitdrukking. Om erfgenaam te zijn, moet men wezen bekwaam en niet onwaardig. Art. 725 bepaalt vervolgens het begrip van onbekwaamheid; niemand vordert hier eene afzonderlijke verklaring. Wie in één der gevallen van art. 725 verkeert, is onbekwaam. Waarom zou er dan bij het tweede vereischte, de onwaardigheid, eene verklaring gevorderd worden, die niet noodig is bij het eerste vereischte, als de wet er van zwijgt? Nog beter steun vindt mijn gevoelen in onze wet. Artt. 883—885 ingesloten zeggen wie geen erfgenamen kunnen zijn. De wetgever verdeelt hier die personen niet in twee afdelingen, want het woord *onbekwaam* wordt niet gebruikt; dat art. 885, in afwijking van het Ontwerp 1820, van *onwaardigen* spreekt, is niet om daardoor aan te duiden dat de wet ze anders, dan de personen vermeld in artt. 883 en 884 wil behandelen, maar om de personen van art. 885 beter te kenschetsen. Deze toch zouden erfgenamen geweest zijn, als zij door hunne daad niet bewerkt hadden, dat zij zijn uitgesloten; zij hebben zich der erfenis onwaardig gemaakt. Had de wetgever de onwaardigen van art. 885 als een afzonderlijke soort van onbekwamen beschouwd, dan had hij ze ook onwaardig moeten noemen bij de behandeling der erfopvolging *ex testamento*. Waarom heeten wij de personen van art. 959 onwaardig? De wet geeft hun dien naam niet, er bestaat dus eigenlijk geene onwaardigheid bij de erfopvolging *ex testamento*; art. 959 geeft alleen eenige gevallen aan, waarin sommigen der erfgenamen zijn uitgesloten; de wetgever kan dus de personen van art. 959 niet anders willen behandeld hebben dan de overigen dier afdeling. Natuurlijk moet ieder,

die de onwaardigheid van eenen erfgenaam beweert, die bewijzen, maar het feit moet in den regel door den burgerlijken regter als bewezen worden aangenomen, wanneer de eischer zich op een vonnis van den strafregter beroept, hetwelk dat feit constateert (art. 1955 B. W.) En wanneer nu dat bewijs geleverd is, waartoe dan nog eene afzonderlijke procedure verplichtend gesteld, waarbij de onwaardige altijd natuurlijk veroordeeld wordt en de kosten zal moeten dragen?

Eindelijk acht ik ook om het gevolg, dat het andere gevoelen heeft, dit verwerpelijk. Wanneer toch eene onwaardigverklaring gevorderd wordt, is men vóór die verklaring niet onwaardig; en die verklaring kan men in regten niet vragen, zoolang de oorzaak niet bestaat. Men moet dus in het geval van n°. 1 wachten, totdat er eene veroordeeling is uitgesproken, maar na die uitspraak zou men in vroegeren tijd (toen de doodstraf nog werd uitgevoerd) meestal zelfs geen tijd hebben, om eene dergelijke verklaring nog te verkrijgen, zoodat dan de ter dood veroordeelde als erfgenaam sterft en op zijne erfgenamen het verkregene overdraagt. Dit kan m. i. de wetgever niet gewild hebben. Hij zou dan aan een kleiner misdrijf meer nadeel verbonden hebben dan aan een zwaarder. Dit is dan ook een der redenen waarom ons gevoelen door MASSÉ & VERGÉ ¹ en door een arrest van Bordeaux van 1 Dec. 1853 ² wordt gehuldigd. Op grond van een en ander acht ik het overeenkomstig de wet voldoende dat men in één der in art. 885 opgenoemde gevallen verkeert om wegens onwaardigheid van de erfenis te zijn uitgesloten. Wij nemen derhalve, even als onze bestrijders, ook aan, dat de wetgever slechts één beginsel in het artikel heeft neêrgelegd. Wij zeggen dit laatste opzettelijk ter wederlegging van DEMOLOMBE (n°. 276), die beweert, dat naar ons gevoelen de

¹ l. p. 365.

² DEVILL. 1854. II. 225.

wetgever twee beginselen zou hebben gehuldigd, en dit als hoofdargument aanvoert tegen de voorstanders van het andere gevoelen. Deze, die hij bestrijdt, hebben namelijk bij het bespreken onzer kwestie de eerste oorzaak van onwaardigheid behandeld en zijn zoo tot de uitspraak gekomen, dat de onwaardigheid een noodwendig gevolg is van het veroordeelend strafvonnis. 't Spreekt ochter van zelf dat zij daarmede slechts een voorbeeld wilden stellen en algemeen het beginsel aannamen, dat de onwaardigheid ipso jure volgt uit een der feiten, bij art. 727 C. C. (art. 885 B. W.) vermeld. DEMOLOMBE maakt nu de opmerking dat, daar een strafvonnis in het derde geval van art. 727 C. C. niet te pas komt, daar toch ook de burgerlijke regter tusschenbeide moet treden. De opmerking is op zich zelf juist, maar de gevolgtrekking is valsch. Evenals bij zoovele geschillen wordt ook hier 's regters tusschenkomst slechts ingeroepen om over het al of niet aanwezig zijn van het feit zelf, den grond der onwaardigheid, te beslissen. Maar deze tusschenkomst kan zelfs ook ingeroepen worden bij de eerste oorzaak, om namelijk uitspraak te doen over één der vragen, die wij bij de bespreking dier oorzaak onderzocht hebben. Doch dit alles neemt niet weg dat de onwaardigheid een direkt gevolg is van die bepaalde feiten, hetzij die dan bestaan in eene veroordeeling, hetzij in eenige daad van den onwaardige, ook zonder veroordeeling ¹.

Uit ons gevoelen vloeit noodzakelijk voort, dat ook de erfgenamen van den onwaardige, die na den dood des erf-laters komt te overlijden, de goederen, die zij uit de nalatenschap van laatstgenoomde hebben verkregen, op de vordering van belanghebbenden zullen moeten afgeven. De onwaardige toch had er geen regt op en zijne erfgenamen kunnen

¹ Voor ons gevoelen is ook de Regtb. te Sneek, 11 Febr. 1840. (*Regt in Nederl.* II. p. 365).

diensvolgens daarop evenmin eenige aanspraak doen gelden.

DEMOLOMBE (n°. 279) neemt insgelijks aan dat ook tegen de erfgenamen de actie tot onwaardig-verklaring kan worden ingesteld, maar in zijn systeem acht ik dit onjuist. MARCADÉ (n°. 74) daarentegen blijft consequent, door de actie tegen erfgenamen niet toe te laten.

De onwaardige erfgenaam is van de erfenis uitgesloten. Wanneer hij zich derhalve in het feitelijk bezit der nalatenschap heeft gesteld, zal hij deze moeten afgeven op de vordering van hen, die bij zijne uitsluiting belang hebben.

Deze belanghebbenden zijn natuurlijk in de eerste plaats zij, die na hem op de nalatenschap regt hebben. Het testament of de wet wijst hen aan.

Ook de legatarissen en donatarissen kunnen bij de uitsluiting belang hebben, en zijn dus eveneens bevoegd, om aan den onwaardige den titel van erfgenaam te betwisten. Dit belang hebben zij bijvoorbeeld, wanneer hunne legaten of schenkingen aan het wettelijk erfdeel van den onwaardige te kort doen, terwijl dit het geval in het geheel of althans in mindere mate zou zijn, wanneer een ander erfgenaam was.

Eindelijk wanneer de onwaardige zelf de hereditatis petitio instelt of inkorting van de gift vordert, om zijn wettelijk erfdeel vol te maken, kan ieder houder hem zijne onwaardigheid tegenwerpen en op dien grond hem in zijn eisch niet-ontvankelijk doen verklaren. Want hij vordert dan in eene hoedanigheid, die de wet hem heeft ontzegd. DURANTON daarentegen beweert (n°. 119), dat, wanneer de onwaardige door een ander legitimaris zou worden vervangen, den legataris die exceptie niet kan opwerpen, omdat hij er dan geen belang bij heeft. De bewering is zeker niet juist. Hij kan er wel degelijk nog belang bij hebben, want de volgende legitimaris zal misschien van zijn regt van inkorting geen gebruik maken. Maar ook al had hij er dit belang niet bij, de lega-

taris heeft hetzelfde regt, als ieder ander, om van de exceptie gebruik te maken.

Maar, wanneer de erfgenamen hun regt niet willen uitoefenen en dus de onwaardige de goederen behoudt, kunnen dan hunne schuldcischers toch de afgifte vorderen? Dit is een betwist punt onder de Fransche regtsgeleerden ¹, naar aanleiding van artikel 1166 van den Code. Maar naar ons regt houd ik het niet voor twijfelachtig dat de vraag in ontkenningen zin moet beantwoord worden. Art. 1166 heeft onze wetgever niet overgenomen; en ons art. 1377 laat de schuldcischers opkomen alleen tegen de handelingen, welke door den schuldenaar ter bedriegelijke verkorting hunner regten gedaan zijn. Het *nalaten* eener handeling kan dus daaronder niet vallen ².

En de erfgenaam doet hier niets anders, dan berusten in de omstandigheid, dat hem de nalatenschap niet wordt afgegeven.

Wanneer nu de erfgenaam of zijn regthebbende gedurende dertig jaren in de niet-afgifte berust hebben, is het hun niet meer mogelijk om in het bezit der erfenis te komen. De onwaardige zal zich dan beroepen op de verjaring die hem van zijne verplichting tot afgifte bevrijd heeft; de verjaring namelijk bij art. 2004 B. W. vastgesteld.

Maar kan ook vóór het verstrijken van dien termijn de onwaardige zich het rustig genot van de goederen der erfenis verzekeren door met den erfgenaam aan te gaan een dading of een overeenkomst, waarbij deze afstand doet van zijn regt? Neen, want die overeenkomsten zijn krachteloos, omdat zij eene ongeoorloofde oorzaak hebben (artt. 1371, 1373 B. W.) De bepalingen van de artikelen 885 en 959 hebben betrek-

¹ Ontkennend beantwoord door MARCADÉ n°. 78; bevestigend door DEMOLOMBE n°. 234.

² OPZOOMER ad art. 1377. DIEPHUIS VI. n°. 566.

king op de openbare orde en de goede zeden, en daaraan kan door geene handelingen of overeenkomsten hare kracht ontnomen worden (art. 14 A. B.) Al houdt dus de erfgenaam zelf zich aan zijne overeenkomst, zijne erfgenamen kunnen toch de afgifte vorderen.

Deze vordering tot afgifte strekt volgens art. 886 B. W. tot de teruggave der erfenis met alle vruchten en inkomsten, waarvan de onwaardige erfgenaam sedert het openvallen der erfenis genot heeft gehad. Het artikel gewaagt wel niet uitdrukkelijk van de erfenis; maar dit spreekt van zelf, want hij is er van uitgesloten.

Het Romeinsche Regt knoopte aan de onwaardigheid ditzelfde gevolg vast, (l. 18 D. de his quae ut 34. 9), maar was bovendien nog strenger, door te bepalen, dat de schuldvermenging, die door de aanvaarding had plaats gehad, ten nadeele van den onwaardige bleef bestaan; „*confusas actiones restitui non oportet*” (l. 8. 17. 18 § 1, D. h. t. 29. § 1 de jure fisci 49. 14) ¹.

Eene dergelijke straf legde het Romeinsche Regt op aan hem, die met zijne eigene bouwstoffen op den grond van een ander, werken had aangelegd, wetende, dat den grond aan een ander toebehoort. De maker werd dan geacht die werken te hebben vervreemd of geschonken (l. 7 § 12 D. de acq. rer. dom. 51. 1; Inst. II. 1 § 30).

Beide bepalingen zijn zonder twijfel onbillijk, want men verrijkt zich alzoo ten koste van een ander. Onze wetgever heeft dan ook, in navolging van den Code, geen van beide overgenomen (art. 555 C. C. en art. 658 B. W.), zoodat naar ons regt de onwaardige weder schuldeischer wordt van de nalatenschap ².

Wanneer de oorzaak van onwaardigheid reeds bestond vóór

¹ DEMOLOMBE, t. a. p. n°. 362 bis.

² MARCADÉ, ad. art. 555.

den dood van den erfater heeft er natuurlijk geen schuldvermenging plaats.

Art. 886 spreekt van den erfgenaam, die uitgesloten is. Hieruit volgt, dat het art. niet toepasselijk is op hem, die geen erfgenaam heeft kunnen worden, omdat de reden van onwaardigheid reeds aanwezig was vóór het overlijden van den erfater. Wanneer deze zich in het bezit stelt der erfenis staat hij gelijk met elk ander, die zonder eenig regt bezit, en is, daar hier wel aan geen dwaling in het regt zal te denken zijn, bezitter te kwader trouw¹. Op hem moet dus toepasselijk zijn het voorschrift van art. 634 B. W., waarbij hij verplicht wordt tot teruggave van alle vruchten, zelfs de zoodanige, die niet genoten zijn, indien de erfgenaam die had kunnen genieten; tot vergoeding van alle kosten, schaden en interessen en tot voldoening der waarde van eenig goed, ingeval hij dat niet mogt kunnen teruggaven, zelfs wanneer dat goed buiten zijne schuld of bij toeval is verloren gegaan, tenzij hij mogt kunnen bewijzen, dat de zaak evenzeer zoude vergaan zijn, indien de eigenaar die had bezeten.

De *erfgenaam*, die uitgesloten is, moet in de eerste plaats teruggeven de erfenis, zooals hij die gekregen heeft. Zijn door zijn schuld of toedoen goederen vernietigd of beschadigd, hij zal daarvoor de waarde in de plaats moeten geven. Hij kan hierdoor wel schade lijden, maar dan habet quod sibi imputet. Hij wist of moest althans weten, dat hij eene erfenis aanvaardde, die hij later moest teruggeven. 't Stond hem derhalve niet vrij geheel willckeurig daarmee te handelen, hij heeft daarbij de pligten van den bonus paterfamilias in acht te nemen. Heeft hij dit niet gedaan, dan zal hij het te kort komende uit eigen bezittingen moeten aanvullen. Is daarentegen eenig goed buiten zijne schuld

¹ Zie OPZOOMER ad art. 886.

te niet gegaan of beschadigd, dan zal hij niet verplicht zijn er de waarde voor terugtegeven of kunnen volstaan met het goed aftegeven, in den staat waarin het zich bevindt. Mag dus aan den eenen kant de erfgenaam geen schade lijden, aan den anderen kant mag hij zich evenmin ten koste van den onwaardige verrijken. Hij zal daarom, evenals aan den bezitter te kwader trouw moeten vergoeden alle noodzakelijke uitgaven, welke tot behoud eener zaak zijn aangewend: de kosten besteed tot de verkrijging der vruchten, voor het bebouwen, bezaaijen en arbeiden van den grond: het geld dat de onwaardige uit eigen beurs heeft betaald ter afdoe-ning der schulden van de nalatenschap. Hij zal moeten toe-staan, dat de onwaardige de door dezen aangebragte voor-werpen van nut en verfraaijing tot zich neemt, indien zulks kan geschieden zonder het goed te beschadigen (artt. 634, 636, 1400 B. W.)

In de tweede plaats is de onwaardige erfgenaam ver-plicht tot teruggave der vruchten en inkomsten, waarvan hij sedert het openvallen der erfenis genot heeft gehad. Maar strekt zich deze verplichting, even als bij den bezitter te kwader trouw, ook uit tot de niet genotene vruchten? Be-zitter te kwader trouw was hij zeker niet. Tot aan zijne onwaardigheid had hij dezelfde regten als ieder ander. Der-halve ligt reeds bij eene oppervlakkige beschouwing de ont-kennende beantwoording der vraag voor de hand. Maar boven-dien, waarom ware anders die bijvoeging in art. 886 noodig, dat hij moet teruggeven de vruchten *„waarvan hij genot heeft gehad.”* Men moet toch in het oog houden, dat dit artikel eene strafbepaling inhoudt en dat het dus om die reden strictissimae interpretationis is. De wetgever wil dat de on-waardige hocgenaamd geen voordeel trekt uit zijne onregt-matige daad, maar uit niets blijkt, dat hij buiten zijne schuld schade moet lijden.

OPZOOMER (ad art.) kan zich met dit gevoelen niet verree-

nigen. Hij noemt den onwaardigen erfgenaam bezitter te kwader trouw, en beroept zich dan op de gelijkkluidende uitdrukkingen in de artikelen 549 en 729 van den Code, welk laatste artikel door onzen wetgever onverandord is overgenomen.

Naar onze bescheidene meening is deze redenering niet afdoende, want ook in het Fransche Regt kan ik dit stelsel niet vinden. DEMOLOMBE (t. a. p. n°. 307) zegt terecht: „l'heritier, dit cet art. 729 est tenu de rendre tous les fruits et les revenus, dont il a eu la jouissance; expressions qui attestent que le législateur ne lui impose l'obligation de rendre que les revenus et les intérêts qu'il a effectivement perçus, c'est-à-dire la succession elle-même tout entière, avec ses accroissemens; *cum omni causa*”¹.

De algemeene regel (zie art. 1286 B. W.) is, dat van geldsommen de interessen verschuldigd zijn van den dag der dagvaarding. Op dien regel worden in onze wet wel uitzonderingen gemaakt, zooals in artt. 449, 1663, 1842 B. W., maar zij worden altijd ook bepaald aangeduid. Eene zoodanige uitzondering nu maakt art. 886 niet. Met welk regt zal men die dan desniettemin hier aannemen? Daarvoor is mij geen afdoend bewijs bekend. Ik geloof daarom, dat van de geldsommen, die de onwaardige erfgenaam zelf ongebruikt heeft laten liggen, de interessen niet verschuldigd zijn sedert het openvallen der erfenis², en in het algemeen dat voor de niet-genotene vruchten en inkomsten geene schadevergoeding behoeft gegeven te worden.

Er zijn sommige schrijvers, zooals b. v. MARCADÉ (n°. 82), die beweren, dat, wanneer de oorzaak van onwaardigheid eerst ontstaat na het openvallen der erfenis, gelijk het geval

¹ Evenzoo TOULLIER IV. n°. 114. Anders MARCADÉ ad art. 729 n°. 81.

² Aldus ook Jure Romano, l. 1 C. de his quibus (VI. 35). DEMOLOMBE, n°. 307. Anders DIEPHUIS VI. n°. 485.

is in n°. 3 van art. 727 C., ook de vruchten eerst van dat oogenblik behoeven te worden gerestitueerd.

Het eenig afdoend argument, dat daartegen kan worden aangevoerd, is, dat de wet geen onderscheid maakt, maar daarentegen imperatief in alle gevallen verplicht tot teruggave van alles, wat sedert den dood van den erfflater is genoten ¹. De onwaardige erfgenaam wordt tot straf voor zijne onregtmatische daad terugggebracht tot den toestand, waarin hij was bij het aanvaarden der nalatenschap. Evenals hij dus, gelijk wij boven zagen, weder schuldeischer wordt, wordt hij ook weêr schuldenaar van de erfenis. Zijn schuld was eene vordering, behoorende tot den boedel, die hij derhalve, evenals alle andere vorderingen, moet afstaan. Men kan het voordeel dat hij uit de schuldvermenging trok, ook beschouwen als de vrucht die hij uit de erfenis had verkregen, en dat hij dan als zoodanig ook moet teruggeven.

Wat moet nu verder onder vruchten en inkomsten gebragt worden? Men moet daartoe brengen alle vruchten, zoowel natuurlijke vruchten en vruchten van nijverheid, als burgerlijke vruchten (art. 558 B. W.) zooals huishuren, renten van het kapitaal, geld aan de schuldenaars betaald, kortom al wat de erfenis heeft afgeworpen. *Jure Romano* werd ook de schat hier voor vrucht gehouden. „*Quod in fructibus quoque locum habere, zoo lezen wij in l. 1 C. h. t. quos in praediis hereditariis inventos procul dubio est.*” Naar ons regt moet hetzelfde gelden. De schat is wel niet vrucht in den zin van art. 558 B. W., zoodat ook de vruchtgebruiker daarop geen regt heeft blijkens art. 824 B. W., maar zij moet in ons geval zonder twijfel voor vrucht of inkomst gehouden worden, want het is een gevolg van het bezit der erfenis, dat de schat gevonden wordt, en voordeel dat de nalatenschap heeft aangebragt. Wanneer de onwaardige zelf de schat ge-

¹ Zie DEMOLOMBE, n°. 306.

vonden heeft, behoudt hij als vinder de helft (art. 642 B. W.)

Op die verpligting tot teruggave der vruchten en inkomsten is natuurlijk de verjaring, genoemd bij art. 2012 B. W. niet toepasselijk. Dit artikel gowaagt slechts van uitbetaling bij het jaar of kortere termijnen, terwijl hier sprake is van eene algemeene verpligting tot teruggave ¹.

Deze verpligting kan niet ten nadeele strekken van derden. Deze behouden hetgeen zij uit den boedel verkregen hebben, hetzij dit geschied is onder bezwarenden titel, hetzij om niet. De onwaardige erfgenaam was vóór zijn onwaardigheid werkelijk erfgenaam en dus eigenaar. Hij had toen alle rechten, die de wet aan den erfgenaam en eigenaar toekent. Derden hebben dan ook met de hem persoonlijk opgelegde straf niets te maken.

MARCADÉ (n°. 80) die dit gevoelen is toegedaan, bestrijdt hierin CHAROT ², die het alleen aanneemt bij handelingen onder bezwarenden titel, omdat de verkrijger dan *certat de damno vitando*, terwijl de verkrijger om niet *certat de lucro captando*. MARCADÉ antwoordt hierop terecht, dat ook de erfgenaam *certat de lucro captando* en dat in dit geval dus de bezitter den donataris moet worden voorgetrokken: *in pari causa melior est causa possidentis* ³.

De onwaardige erfgenaam kan echter zelfs nog vóór zijne onwaardigheid belet worden, om naar willekeur met de nalatenschap te handelen. Aldus is eenmaal beslist door den President der Regtbank te Sneek bij uitspraak in kort geding den 11^{den} Februarij 1840 ⁴. Het volgende geval deed zich voor. Tegen v. K. was een bevel van gevangenneming verleend op grond van verdenking dat hij zijne vrouw zou hebben vermoord, door wie hij bij testament als erfgenaam

¹ DIEPHUIS IV. n°. 486.

² Commentaire sur les Successions, 7e éd. 1834, ad art. 727 n°. 22.

³ Vgl. art. 1727 B. W.

⁴ Regt in Nederland, II. p. 365.

was ingesteld. Krachtens art. 659 no. 3 B. R. had zijn knecht verzegeling verzocht en verkregen, tot conservatie van de goederen der overledene vrouw van v. K. ten behoeve van hare wettelijke erfgenamen. V. K. stelde nu daarop twee gelastigden aan ten einde zijne zaken te liquideeren en deze vroegen vervolgens met den knecht ontzegeling. De President wees dit verzoek van de hand, overwegende: dat in dezen stand van zaken de erfgenamen ex lege kunnen beweren eenig regt op de nalatenschap van wijlen de vrouw van v. K. te hebben, als wordende den door deze geïnstituëerden erfgenaam de bevoegdheid om te succedeeren in regten betwist, daar toch aan een criminele poursuite, van welker uitslag de erfopvolging ten deze afhankelijk is, ongetwijfeld dezelfde kracht moet worden toegestaan als aan een civiel geding, in hetwelk de al of niet bestaanbaarheid van het testament wordt betwist; overwegende: dat kunnende, indien dit laatste geval existerde, de erfgenamen ex lege conservatoire maatregelen, in casu verzegeling, naar regten nemen, ook nu in casu denzelfden dat regt niet kon worden ontzegd; et caet.

Ik geloof, dat deze beslissing volkomen juist is, en dat derhalve gedurende het proces over het al of niet bestaan eener oorzaak van onwaardigheid door den erfgenaam conservatoire maatregelen kunnen genomen worden.

Gaan wij thans na, wat het gevolg is van iemand's onwaardigheid ten opzichte van zijne echtgenoot en kinderen.

Bij de erfopvolging ex lege bepaalt art. 887 dat „de kinderen van eenen onwaardig verklaarden persoon, uit eigen hoofde tot de erfenis komende, niet uitgesloten zijn door de schuld der ouders”.

Het kind moet dus na den onwaardige de naaste erfgenaam zijn, want representatie van een levend persoon kan geen plaats hebben ¹. Deze bepaling is overgenomen uit den

¹ VOORDUIN IV. bl. 18.

Code, die haar, naar alle waarschijnlijkheid, ontleende aan POTHIER ¹. Wij voegen dit laatste er opzettelijk bij, omdat vooral de geschiedenis van ons artikel het juiste antwoord geeft op de vraag, of de kinderen van een' onwaardige, zoo zij niet uit eigen hoofde kunnen komen, als zijnde uitgesloten door nadere bloedverwanten, evenwel bij plaatsvervulling kunnen opkomen. Deze vraag is een zeer betwist punt onder de regtsgeleerden. Wij voegen ons aan de zijde van hen, die een bevestigend antwoord geven ². Onze gronden zullen wij kortelijk ontvouwen, maar vooraf willen wij de beide argumenten weêrleggen door onze bestrijders aangevoerd.

Deze ³ beroepen zich vooreerst op den tekst van het artikel zelf. Die bepaling ware immers overbodig wanneer zij slechts inhield, dat men den onwaardige, die nog in leven is, niet kan vertegenwoordigen, daar dit reeds voortvloeit uit het voorschrift van art. 894 B. W., dat in het algemeen verbiedt bij plaatsvervulling op te treden voor eenen levenden persoon ⁴.

De wetgever moet dus gedacht hebben aan het geval dat de plaatsvervulling naar het algemeen regt wel kon plaats hebben, en dat is het geval, waarin de onwaardige vóór het overlijden van den erflater gestorven is. Die plaatsvervulling nu heeft hij niet gewild, en daarom zegt hij hier uitdrukkelijk, dat de kinderen alleen kunnen erven, wanneer zij uit eigen hoofde komen.

Wij hebben hier derhalve te doen met een argumentum a contrario. OPZOOMER heeft zeer juist er meermalen op ge-

¹ *Traité de succession* II. 1 § 2.

² MARCADÉ IV. n°. 84 en v.; DEMOLOMBE t. a. p. n°. 292.

³ DIEPHUIS IV. n°. 488. DE PINTO § 524 en de bij DEMOLOMBE aangehaalde schrijvers.

⁴ In alle gevallen ware dit artikel niet het eenige overbodige. Vgl. b. v. art. 1106, dat met de eigen woorden herhaalt wat in art. 894 reeds gezegd is.

wezen, hoe gevaarlijk het is, dit argument te gebruiken. „Zulk eene verklaring om het argumentum a contrario is altijd eene uitbreiding en steunt op de gedachte, dat de wetgever, die een voorschrift gaf tot aan bepaalde grenzen, buiten die grenzen het tegendeel heeft gewild. Men beroept zich dus op den niet in de wet uitgesprokenen, maar uit de wet opgemaakten wil van den wetgever ¹”. Ik geloof dan ook dat wij hier dit argument niet mogen gebruiken.

Die bepaling heeft alleen eene historische waarde. In het Oud-Fransche Regt werden de kinderen uitgesloten, zelfs wanneer zij uit eigen hoofde kwamen; het wilde niet, dat iemand, al was het slechts voor zijne kinderen, voordeel trok uit zijne onregtmatische daad. Deze hardheid heeft de wetgever van den Code afgeschafft, en wel op het voetspoor van POTHIER, die t. a. p. schreef: „On doit décider que les enfans de l'indigne ne peuvent succéder par représentation, lorsqu'il est vivant, mais qu'ils le peuvent, lorsqu'il est prédécédé”.

Die woorden hebben, zoo als wij boven aanstipten, waarschijnlijk den Franschen wetgever voor oogen gezwefd bij het redigeren van art. 730 C. C.

De bepaling heeft dus niet op het oog uitsluiting van plaatsvervulling, maar alleen toelating om uit eigen hoofde te komen, hetgeen voorheen verboden was.

Ons artikel heeft de woorden: „sans le secours de la représentation” van het fransche artikel niet overgenomen; zij zijn dan ook vrij wel overbodig; en bovendien in plaats van „père” juister het woord: „ouders” gebezigd.

Onze bestrijders beroepen zich in de tweede plaats op het beginsel bij plaatsvervulling. De plaatsvervulling geeft aan den vertegenwoordigenden persoon het regt om te treden in de plaats, in den graad en in de regten van dengenen die ver-

¹ OPZOOMER, Aanteekening op de wet houdende Algem. Bep. p. 64.

tegenwoordigd wordt (art. 888 B. W.). Vandaar, dat, volgens art. 1135 B. W., het kind dat bij plaatsvervulling erft, ook de gift moet inbrengen, aan zijne ouders gedaan. De vader nu had geen regten op de erfenis, derhalve kunnen zijne kinderen die evenmin hebben.

Deze grond is evenmin juist. Gelijk DEMOLOMBE te regt aanmerkt, ontleent niet de vertegenwoordigende persoon zijn regt van opvolgen aan den vertegenwoordigde; maar hij wordt onmiddelijk en persoonlijk tot de erfopvolging geroepen. — Vandaar, dat, wanneer hij onbekwaam of onwaardig is, hij geen erfgenaam zal kunnen zijn. Zijn eigen persoon moet daarbij worden beschouwd, niet die van hem in wiens plaats hij komt. En wanneer art. 888 nu zegt, dat de vertegenwoordigende persoon treedt in de regten van den vertegenwoordigde, dan bedoelt het daarmee, dat eerstgenoemde hetzelfde quantum krijgt als laatstgenoemde zou gehad hebben, en daarom moet hij ook de giften inbrengen waarvan art. 1153 spreekt. De kinderen ontleenen niet aan hunne ouders het regt om hen te vertegenwoordigen, zooals art. 895 B. W. uitdrukkelijk zegt, maar onmiddelijk aan de wet. En de wet geeft aan kinderen en afkomelingen een erfregt, waarbij de plaatsvervulling in het oneindige en in alle gevallen wordt toegelaten, mits maar degenen, die men vervangt, overleden zij¹.

„Autre chose”, zegt DEMOLOMBE, „est le quantum des biens que le représenté obtient, en vertu de la représentation; autre chose, la vocation héréditaire, en vertu de laquelle il les obtient; car s’il n’obtient que les droits que le représenté aurait eus, il les obtient en vertu d’une vocation héréditaire qui lui est exclusivement propre et personnelle, et dont le résultat, sous ce rapport, est uniquement de déroger en sa faveur, à la règle de la proximité des degrés”.

Maar behalve hetgeen wij reeds bij de wederlegging der

¹ Zie *Regtsgeleerd Bijblad*, II. 132, noot.

argumenten van anderen hebben gezegd, kunnen wij nog voor de bevestigende beantwoording der gestelde vraag op het volgende wijzen.

Vooreerst op de beraadslagingen der Staten-Generaal over dit artikel en op het antwoord der Regering: daaruit blijkt duidelijk, dat er toen ook alleen over de plaatsvervulling van eenen nog levenden persoon gesproken is ¹.

In de tweede plaats heeft de wetgever als beginsel aangenomen, dat de kinderen niet uitgesloten worden door de schuld der ouders; dat zij derhalve niet benadeeld behoeven te worden. En dit laatste ware juist het geval, indien men plaatsvervulling uitsloot. De straf komt dan alleen op de onschuldige kinderen neder.

Dat dit de wetgever niet kan bedoeld hebben, blijkt te meer, wanneer men in aanmerking neemt dat zelfs onder het Oud-Fransche Regt, waar de kinderen werden uitgesloten, ook al kwamen zij uit eigen hoofde, regtsgeleerden worden gevonden, die plaatsvervulling toch toelieten: „par le moyen de laquelle”, zooals BONNIER zegt, „la succession du défunt passe immédiatement au représentant sans passer sur la tête du représenté” ². Eindelijk, wanneer men aanneemt dat plaatsvervulling den vertegenwoordigden persoon als het ware doet herleven in zijnen vertegenwoordiger, dan zeggen wij nog met MARCADÉ ³, dat die vertegenwoordiging altijd begrensd is tot eene zuiver burgerlijke betrekking en niet mag worden uitgestrekt tot eene strafregtelijke.

Wij zien dit ook nog in art. 1729 B. W., hetwelk verbiedt, dat door de erfgenamen van den schenker of tegen de erfgenamen van den begiftigde de regtsvordering tot herroeping der schenking kan worden ingesteld. En dat art. 885

¹ Vgl. VOORDUIN, IV. bl. 18 volg.

² Aangehaald bij DEMOLOMBE, n°. 292.

³ t. a. p. n°. 85.

en v. strafregtelijke bepalingen inhouden, zal wel geen be-
toog behoeven.

Art. 887 bepaalt verder, dat de onwaardige ouders „in
geen geval bevoegd zijn, om van de goederen dier nalatenschap
het vruchtgenot te vorderen, hetwelk de wet aan ouders op
de goederen van hunne kinderen toekent.

De onwaardige vader moet evenwel die goederen beheeren.
Hij is daarvoor verantwoordelijk (art. 363 B. W.).

Eenige leden der kamer hadden de ouders van dit beheer
willen uitsluiten, maar de Regering antwoordde, dat daar-
over reeds bij art. 437 B. W. was gehandeld, welk art.
echter alleen spreekt van het geval van voogdij, zoodat de
regel, dat de vader beheert, wel moet blijven gelden.

Dit, wat aangaat de erfopvolging ex lege.

Bij de erfopvolging ex testamento bepaalt art. 959, dat
de onwaardige evenmin als zijne mede-echtgenoot en zijne kin-
deren uit den uitersten wil eenig voordeel kan genieten ¹.

Zeer ongunstig steekt dat voorschrift af bij de bepaling
van art. 887. Want ook al is de onwaardige overleden en
kan hij zelf dus niet het minste voordeel trekken uit zijne daad,
dan nog blijven echtgenoot en kinderen, die aan het gepleegde
feit ten eenemale onschuldig zijn, verstoken van het hun bij
testament toegedachte. De bepaling is zoo algemeen mogelijk.

Het Romeinsche Regt was hierin billijker, door alleen dan
de kinderen en de slaven eveneens uit te sluiten, wanneer
zij bij het testament ingesteld waren, toen zij nog in de magt
waren van hunnen vader of heer, zoodat deze het doel,
dat hij met het plegen van zijne daad gewild had, nooit
kon bereiken (l. 1. § 1 D. si quis aliq. prob. 29, 6; l.
5, § 3 D. de his quae 34. 9).

Onze wetgever is hier niet gelukkig geweest. Hij had één

¹ Vgl. OPZOOMER ad art. 959; WEVE t. a. p. bl. 415; DE
PINTO § 551 n°. 8; DIEPHUIS IV. n°. 793.

van beiden moeten doen, òf de bepaling in overeenstemming brengen met die van art. 887 òf ten minste echtgenoot en kinderen als tusschenbeiden komende personen beschouwen, in welk geval zij althans na den dood van den onwaardige zouden kunnen erven; zooals het voorschrift nu luidt omtrent 't het geheele artikel. Ten laatste moeten wij nog opmerken, dat de onwaardige alleen is uitgesloten als erfgenaam van dengenen jegens wien hij zich onwaardig heeft gemaakt ¹.

De gevolgtrekking die wij hieruit maken, is, dat iemand, in weerwil zijner onwaardigheid, toch nog later de erfenis, waarvan hij als onmiddellijk erfgenaam was uitgesloten, kan erlangen.

Wanneer b. v. zijn kind, uit eigen hoofde erfgenaam geworden, komt te overlijden, dan kan de vader erfgenaam worden van dat kind en aldus de nalatenschap verkrijgen, die hem vroeger was ontzegd. De wet slaat geen acht op den oorsprong der goederen (art. 896 B. W.) Evenzoo belet niets, dat een kind onwaardig ten opzichte van de erfenis zijns vaders, later dezen vertegenwoordigt en aldus de erfenis van zijnen grootvader erlangt, in wiens eigendom zich reeds de nalatenschap van zijnen vader bevindt. Op denzelfden grond kan de onwaardige vader ook nog het vruchtgebruik erlangen van het door zijne kinderen uit eigen hoofde gceërfde. Wanneer b. v. een zijner kinderen overlijdt, krijgt hij vooreerst het hem toekomende gedeelte, maar ook bovendien het vruchtgenot van hetgeen aan zijne andere kinderen is toebedeeld, wanneer deze namelijk nog niet den ouderdom van 20 jaren bereikt hebben.

Ditzelfde beginsel gold ook in het Romcinsche Regt, zooals ons door PAULUS in l. 5. § 7 en door MODESTINUS in l. 7 D. h. t. wordt geleerd ².

¹ MARCADÉ t. a. p. n°. 86; DEMOLOMBE n°. 293; DIEPHUIS IV. n°. 490a.

² Zie VOET t. a. p., § 1.

THESES.

I.

Te regt neemt VANGEROW (*Lehrbuch der Pandekten*, I. blz. 142) terugwerking aan van de vervulde voorwaarde bij de verbindtenissen.

II.

Acceptilatio van eene schuld die nog niet bestaat, is onmogelijk.

III.

In l. 57 D. *Mandati* (17. 1) is het beter voor *non utiliter* te lezen *non inutiliter*.

IV.

L. 6 D. *de Transactionibus* (2. 15) bevat een verbod.

V.

Onwaardigheid heeft ipso jure plaats.

VI.

De medepligtige aan moord is niet onwaardig.

VII.

Ten onregte worden de woorden: *inbrengen eener beschuldiging* in art. 885 n°. 2 B. W. opgevat in den zin van: *het indienen van eene aanklagt.*

VIII.

De onwaardige erfgenaam behoeft niet terugtegeven de vruchten, die hij niet genoten heeft.

IX.

De betrokkene, van wien de houder door bedriegelijke middelen de acceptatie van den wissel heeft verkregen, kan op dien grond ook tegenover eenen lateren houder ontheven worden van zijne verpligting om te betalen.

X.

Eene herhaalde accoordsaanbieding is niet door de wet uitgesloten.

XI.

De uitspraak van den regter omtrent de wraking is in geen geval aan hooger beroep onderworpen.

XII.

De excepties van de artt. 93 en 155—159 B. Regtsv. moeten bij afzonderlijke conclusie vóór het antwoord ten principale worden voorgesteld.

XIII.

Het is aftekeuren, dat de leden der Eerste Kamer Staten-Generaal door de Provinciale Staten gekozen worden.

XIV.

Het preventieve stelsel bij de Rekenkamer is te verkiezen boven het repressieve.

XV.

Ten onregte ontkent DE BOSCH KEMPER (*Wetb. van Strafv.* III. blz. 622), dat de vervolging voor eenen onbevoegden rogtter in strafzaken de verjaring stuit.

XVI.

Het Openbaar Ministerie is bevoegd eene vervolging ter zake van hoon of laster instellen op grond eener klagte, met bijvoeging zijner kwaliteit, in schrift gebragt door eenen rijksveldwachter.

XVII.

Voor de toepasselijkheid van art. 305 C. P. wordt niet gevorderd het bewijs, dat de dader het voornemen had gehad zijne bedreiging ten uitvoer te brengen.

XVIII.

De medepligtige moet volgens het tegenwoordige Wetboek van Strafrecht niet dezelfde straf ondergaan als de dader,

wanneer de persoonlijke hoedanigheid van den dader de misdaad verzwaart.

XIX.

Het is voor de misdaad van art. 365 C. P. niet een vereischte, dat aan den valschen getuige geld of geschenken beloofd of gegeven zijn.

XX.

Direkte belastingen zijn te verkiezen boven indirekte.

XXI.

Het zou voor ons land geen voortdurend verlies zijn, wanneer onze koloniën zich onafhankelijk verklaarden.

XXII.

Het algemeen belang vordert niet, dat het winstgevend regt, om banknooten uittegeven, uitsluitend aan ééne bank worde toegekend.

XXIII.

Teregt zegt J. B. SAY (*Cours complet* blz. 38): Or cette qualité, qui fait qu'une chose a de la valeur, il est évident que c'est son utilité.
